

O'zbekiston adabiyoti va san'ati

ЎЗБЕКИСТОН АДАБИЁТИ ВА САНЪАТИ Haftalik gazeta • 1956-yil 4-yanvardan chiqa boshlagan • 2001-yil, 30-mart • N14 (3604)

САНЪАТКОРЛАР ДИЙДОРЛАШУВИ

Халқаро театр куни юртимизда бу йил ҳам ҳар йилдагидек хуш кайфиятда ўтди. "Зарафшон" ресторани фойеида барча театрлардан келган вакиллари Феруза Абдурахимов ва раҳбарлигидаги "Сўғдиёна" миллий чоғлар оркестри тантанавор садолар остида кутиб олди.

айни муддао бўлди. Шубҳасиз, театр ижодкорлари аъёналарга содиқ баркамол авлодни тарбиялашга ўзларининг муносиб ҳиссаларини қўшадилар. Шундан сўнг театр санъати соҳасидаги 2000 йил мукофотлари соҳибларини тақдирлаш маросими бўлди. Йилнинг энг яхши спектаклига ажратилган учта мукофот "БИР КОШОНА СИРЛАРИ" (Ҳама номидаги театр, О.Екубов асари, режиссёр - Т.Азизов), "Кўршапалак" (Тошкент давлат оперетта театри, И.Штраус асари, режиссёр — М.Хачатуров), "ОСМОНДАН ТУШГАН ОДАМ" (Андижон вилоят ёшлар театри, (Давоми 2-бетда)

Раҳмонбек ИСЛОМОВ суратга олган

ҚЎШИҚ БЎЛИБ КЕЛДИМ...

Зал қоронғулашиб, сахна ёришади ва тўрда томошабинлар томон майин жилмайиб, ўйчан кўзлари билан чиройли боқиб турган гўзал бир кийёфа намоеён бўлади. Бу — машҳур хонанда ва актёр, Ўзбекистон халқ артисти, марҳум санъаткор Ҳабиба Охунованинг мусаввир томонидан маҳорат билан ишланган сиймоси. Санъаткор гўё мухлисларга қарата: "Мени йўқлаб келдингизми?" дейётгандек бўлади. Зал узра таралган куйидаги мисралар бу саволга ҳамоҳанг жанрлангандай туюлади:

Хотира

Қўшиқ бўлиб келдим, шундай кетаман, Боримни бағрингга гулдэк тутаман.

Шоира Зулфия Мўминова қаламига мансуб ушбу мисралар, Муқимий номидаги ўзбек давлат мухлиси театри сахнасида айтилган барча сўзлару дилбар куй-хонилар халқимизнинг сеvimли санъаткори Ҳабиба Охунова хотирасига бағишланди.

Муқимий номидаги театр режиссёри Аҳад Пармонов тайёрлаган бу хотира кечасида

қатнашганлар Ҳабиба Охунова шогирдлари — Замира Суюнова, Хуррият Исроилова, Насиба Сатторова, Муножот Тешабоева, Мавлуда Асалхўжаева, Мехри Бекжоновна, Зулайхо Бойхонова, Тожибар Азизова ижроларидаги дилга яқин қўшиқларни, актёрлар Боир Холмирзаев, Мирза Азизов, Мадина Мухторова ва Ҳамид Тўхтаев тилидан янраган дардли монолог ва ўзаро сўхбатларни мириқиб тингладилар. Намангандан ташриф буюрган Онахон Тожибоева ва Камолиддин Раҳимов бошчилигида бир гуруҳ санъаткорларнинг қиқиллари ҳам кеча фойизга фойз қўшди.

Ҳабиба Охунова хотирасига бағишланган тадбирлар бугун Наманган вилоятида давом этаётди. Бу ерда дастлаб санъаткор қабрига ўрнатилган ёдгорликнинг очилиш маросими бўлди. Ҳабиба Охунова номидаги маданият саройида давом этган тадбирлар Алишер Навоий номидаги Наманган вилоят музикали драма театрида хотира кечаси билан якунланди.

Г.УМАРОВА

АДАБИЁТ — ДЎСТЛИК ЭЛЧИСИ

Ўзбек — немис адабий алоқалари узоқ тарихга эга. Абдулҳамид Чўлпон, Миртемир каби улуг шоирлар олмон адабиётига ўзгача иштиёқ билан қараганлар. Зотан, адабиёт дўстлик элчисидир. "Ўқитувчи" нашриётида ҳозирги замон немис шоирларининг шеърлари "Танишув" номи билан аслияда ва ўзбек тилида чоп этилди. Куйида шу китобдан иккита шеърни эътиборингизга ҳавола қилмоқдамиз.

Карин КИВУС

СОБРА

Сени севаман дегим келади ҳали биз ҳеч қачон нишонламаган байрамга атаб совга юборгум сен эса ўшанда ҳеч бир касдан гина қилмасдан тугилган кунингни

Ўтказсанг танҳо сенга тугунчани элтиб берсалар сеник чини идишлар чиқса унинг ичидан сен томоша қилсанг оҳистагина

Урзула КРЕХЕЛ

ИЛОВА

Кўҳна китобларда ҳеч бир китобларда ўқиганим бор

Меърий назма

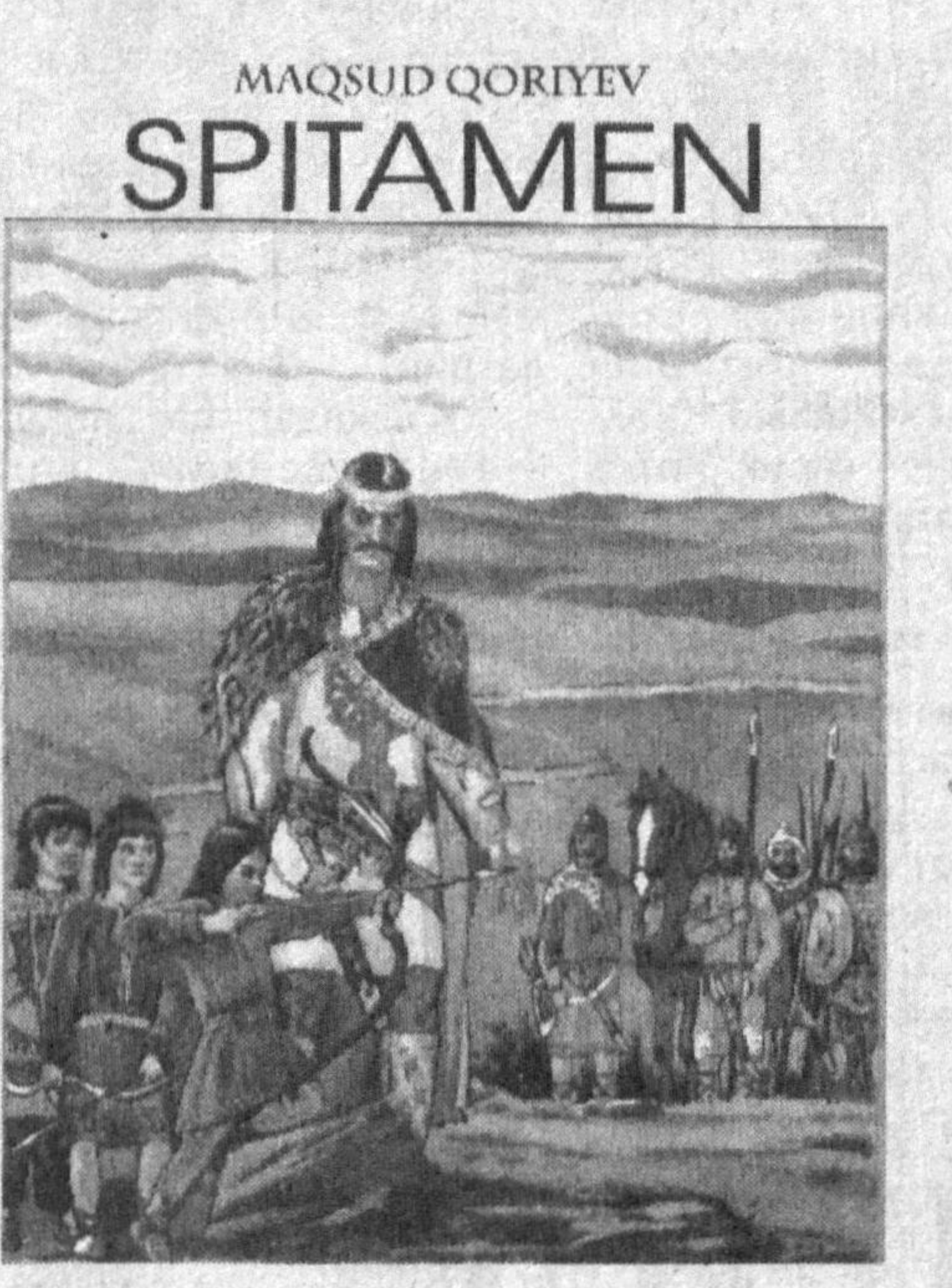
хушидан кетганлар севги дардида ранглари сарғайган сочи оқарган аммо ҳеч ким ўша севгини излаб топиб билмаганидан телба бўлмаган шу ҳақда кўҳна китобларда ўқидим барча нуқсонларга қарамадан ишқ фақат эзуликка даҳлдор бўлар.

БОЛАЛАР КИТОБ ЎҚИСА

Болалар дунёни ўзларича идрок этмоқчи бўладилар. Шу боис болалик фасли саволларга тўла кечади. Жажжи юракларда маънавийнинг шаклланиши эса ўша саволларга мантқан тўғри жавобларга чамбарчас боғлиқ.

"Чўлпон" нашриётида яқинда нашрдан чиққан бадий, публицистик, маърифий-оммабоп китоблар рўйхатига назар ташласак, бу хусусда жиддий ишлар амалга оширилаётганига гувоҳ бўлаемиз. Турли мавзуларда, болаларнинг ёш жиҳатлари, тушуниш дара-жалари ҳисобга олинган ҳолда нашрга тайёрланган китоблар сўзимизга далил. Жумладан, М.Қориевнинг "Спитамен" китобидан жасорати тасвирланади. Бу китоб лотин имлосида босилган. Спитаменнинг довураклиги, фидойилиги образларда гавда-лантирилади.

"Алпомиш" халқ эпоси ҳақида эшитмаган миллатдошимиз топилмас керак. Аммо, халқ

оғзаки ижодининг бу нодир намунаси болаларроп йўсинда хали дунё юзини кўрмаган эди. Таникли шоир Рауф Субҳон шу ишни амалга оширди: у достон руҳини сақлаган ҳолда мавзуга ўзича ёндошди. Мазкур китобни ўқиган ўсимир Алпомиш ким экани, умуман, қахрамонлик шакли-шамойилини теранроқ ҳис этади.

Бизда "болалар адабиёти" деганда содда тилда битилган, тор мавзулар доирасидаги асарлар тушуниб келинган эди. Аммо, ривожланган мамлакатларда одам шахс сифатида шаклланидиган ана шу даврга катта эътибор билан қаралиши маълум. Шу нуқтаи назардан "Чўлпон" нашриётида мавзулар кўламини кенгайтириш маққул кўрилади. Т.Қаримов қаламига мансуб "Авесто изидан" бадий-илмий китобини шу йўлдаги илк уриниш бўлди. Мазкур китобда "Авесто" китобининг яралиши, мазмуни, оташпарастлик фалсафаси ўз аксини топган.

И.Абдукаримовнинг ҳарбий ватанпарварлик мавзусидаги "Мен генерал бўламан" китоби диққатга молик. Бу китобда Ўзбекистон Қуролли кучлари таркиби, турлари, унвон ва мукофотлар, ҳарбий билим юрлари манзиллари хусусида ҳикоя қилинади. Китоб болаларни ҳарбийлик касбига қизиқтириш мақсадида тайёрланган. Худди шунингдек, А.Обидов қаламига мансуб "Компьютер олами" китоби ҳам айти кунда дунё болалари эътиборида турган компьютер техникасига бағишланган. Бу китоб компьютерга қизиқувчилар учун дастлабки қўлланмадир. Унда расм ва жадваллар ҳам ўрин олган. Инсоний маданият даражасининг битта белгиси бўлиб қўлаётган компьютер илми болаларнинг сеvimли машғулотига айланиши муқаррардир.

Эзонининг "Насрий масалари"ни яқиндагина босмадан чиқарган мазкур нашриёт ходимлари болаларни жаҳон адабиётидан муайян даражада воқиф этишни мақсад қилиб қўйишган. Аммо, бозор иқтисодиёти шароитида бир талай муаммолар юзга чиқши ҳам тахмин қилинмоқда. Энг аввало, харидор муаммоси мавжуд. Айни вақтда таваққалига китоб чиқариш ўзини оқламаслиги мумкин. Мабодо, мутасадди ташкилотлар раҳбарлари шу хусусда жиддий ўйлаб кўрсалар нур устига нур бўлур эди. Негаки, болалар — келажагимиз эгаси. Болалар китоб ўқиса маънавияти мустаҳкам бўлади. Маънавияти юксак халқнинг, Юртбошимиз таъкидлаганларидек, келажаги ҳам буюқдир.

Ўз мухбиримиз

МАДАНИЙ ҲАЁТ

Бадий академиянинг Марказий кўрғазмалар залида "Наврўз — 2001" кўрғазмаси очилди. Унда уч юздан ортқ рангтавбир, графика, ҳайкалтарошлик, амалий безак ва фотосанъати асарлари намойиш этилмоқда. Асарларнинг кўпчилигида баҳор, болаликнинг беғубор лаҳзалари, аёллар сиймоси маҳорат билан тасвирланган.

Камолиддин Бехзод номидаги Миллий рассомлик ва дизайн институти кўп йиллардан буён Миср Араб Республикасининг Хелуан университетини билан ҳамкорлик қилиб келади. Айни кунларда институт тақдирига биноан университет профессор-ўқитувчилари юртимизда меҳмон бўлиб туришибди.

Шу муносабат билан Бадий академия Кўрғазмалар залида "Миср замонавий санъати" деб номланган кўрғазма очилди. Рассомлар Муҳаммад ва Абдул Баситнинг график асарлари, Баха Гурабининг компютер графикаси бунча ишланган асарлари, Амина Убайд, Аҳмад Мурси каби ижодкорларнинг сополдан ишланган буюмларни кўпчилигининг эътиборини тормоқда.

Шаҳноза АҲМАДЖОНОВА

Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат ва жамят қурилиши академияси, Президентнинг матбуот хизмати ва АҚШнинг Ўзбекистондаги элчихонаси ҳамкорликда республикамиз матбуот хизмати раҳбарлари учун семинар ўтказди. Семинарнинг очган академия ректори А.Азизхўжаев тадбирнинг мақсади ва мазмуни ҳақида гапирди. АҚШнинг Ўзбекистондаги элчиси Жон И. Хеберт, Президентнинг матбуот котиби Рустам Жумаев тадбир қатнашчиларини қутладилар.

Семинарда АҚШ Гарвард университетининг Жон Кеннеди номидаги Хукумат мактаби раҳбари Маргарет Хоки Салливан хоним матбуот хизматидаги этика ва профессионализм мавзусида маъруза қилди. Савол-жавоблар, фикр алмашулар руҳида ўтган тадбирда академия профессорлари И.Эргашев, Т.Маликов ва бошқалар ҳам ўз маърузалари билан қатнашдилар.

Мухтасархон ҚАРИМОВА, Маданият ишлари вазирлиги матбуот хизмати ходими

Аброр Ҳидоятлов номидаги театрда боллар ёзувчиси Степан Бокс қаламига мансуб "Аёллар салтанати" асари асосида янги асар томошабинлар ҳўқмига ҳаюла этилди. Асарни Анвар Азимов сахналаштирган.

Асосий ролларни Д.Қосимова, Д.Бобоқонова, Т.Хазратқулова, С.Мелиев, П.Норматов, И.Мирқосупов, М.Абдуллаева, Ш.Сапаев каби актёрлар ижро этмоқдалар.

Сайёра ТУРГУНЖОН ҚИЗ

Тошкент Давлат консерваториясида пуфлаб чалинадиган чоғу асоблари бағир оркестрининг 40 йиллигига бағишланган концерт бўлди. Моцарт, Сарасате, Бах, Чайковский, юртимиз ижодкорларидан Рустам Абдуллаев, Аваз Маллабоев, Юрий Кейзерларнинг асарларини солистлар Т.Мирзаев, И.Йулдошев, Б.Матниёзов, Р.Ортиқов маҳорат билан ижро этидилар.

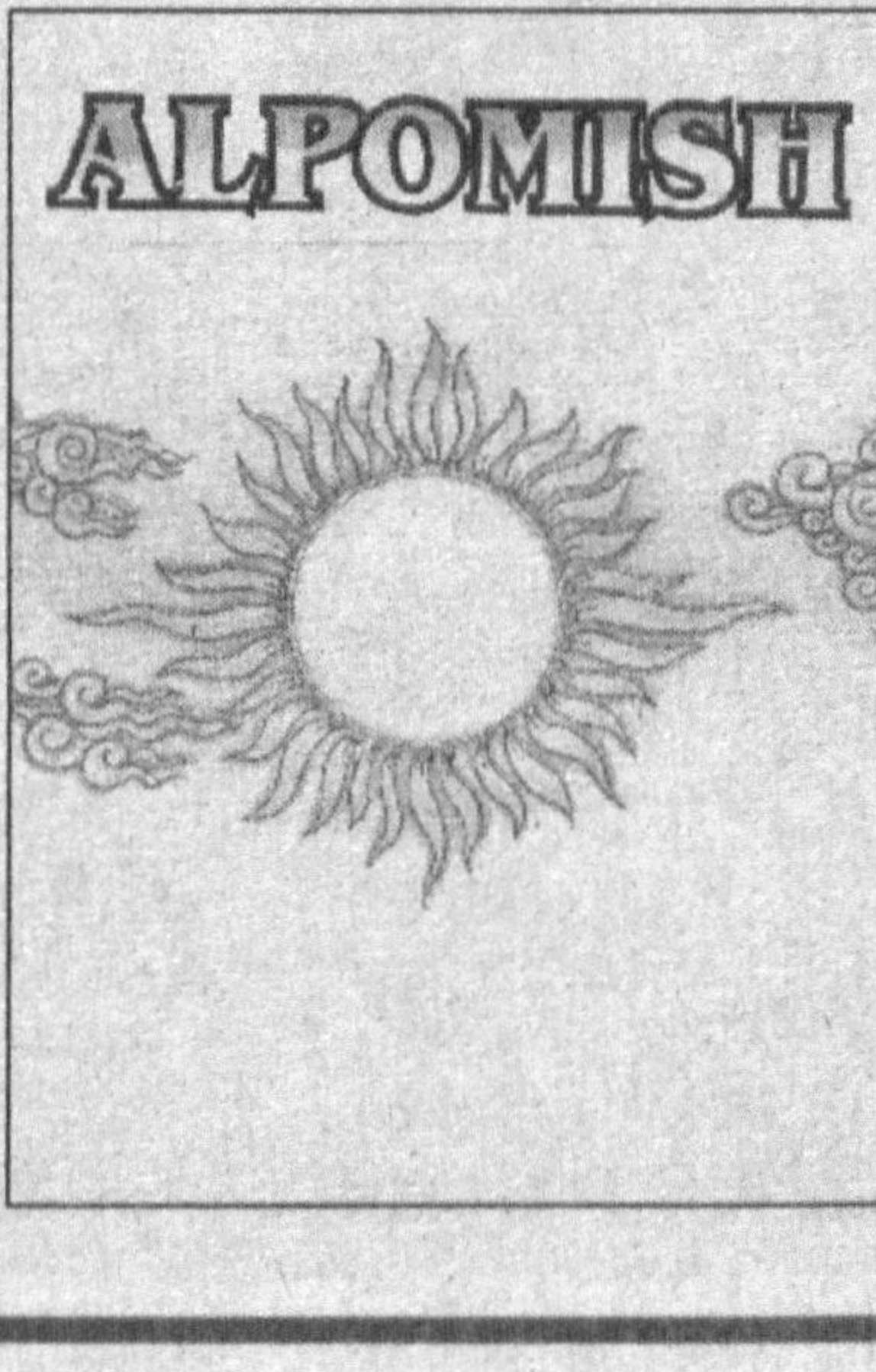
Ҳасан ИБРОҲИМОВ

Маннон Уйгур номидаги Сурхондарё вилоят музикали драма театри жамоаси Уйғун ва И.Султойнинг "Алишер Навоий" асарини 10 йилдан кейин яна қайта сахнага қўйди.

— Олдинги сахна вариантда асосий эътиборни ҳазрат Навоийнинг шоирлигига қаратган бўлсак, бу гал буюк зотнинг йирик давлат арбоби сифатидаги хизматларига ҳам алоҳида урғу бердик, — дейди сахналаштирувчи режиссёр, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган санъат арбоби Мансур Рашинов.

Асосий ролларни Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артистлар Х.Орипов, Р.Маматалиев, Р.Номозов, артистлар Й.Мирқурбонов, Ч.Қориев, Б.Рамазонов ижро этмоқдалар.

УДОЛИЕВА

Тантанали кечани Ўзбекистон Қахрамони, Халқ шоири Абдулла Орипов таваллудининг олтинчи йиллигига бағишланган анжуманлар айни Наврўз кунларида ўтаётганида ўзгача раъвий маъно бор. Зеро, баҳор — ашариш, яралиш фаслидир. Юртбошимиз таъкидлаганларидек, "Дунёдаги энг буюк жасорат — маънавий жасоратдир. Шунингдек, донгдор замондошимиз, Қахрамон шоиримиз Абдулла Орипов тимсолида яққол кўриш мумкин". Дарҳақиқат, Абдулла Орипов ўз ижодида юрт озодлигини, хурриятини юксак пардаларда куйлаган шоирдир. Бу бахт толе васфини ўтган жума кунини "Туркистон" саройида бўлиб ўтган юбилей кечасида шоирнинг ўзи шундай изҳор этди: "...Шукроналар бўлсинки, мен бу қадим, бу кўҳна дунёга ўзбек деб аталган кутлуг шаходатнома билан келибман. Мен улуг халқимнинг таърифи-таъсифини келтираверсам, кўш довоту осмон қозғ бўлса этмагай. Шундай буюк қудратни банди ҳолда кўриш азобларингиз азоби эмасмиди? Нихоят унинг Хуррияти, Озодлигига гувоҳ бўлиш менга ҳам насиб этди".

Шеъринг мухлислари, зиёлилар, пойтахт адабий жамоатчилиги йиғилган

ДАМ ОЛУВЧИ ГАЗЕТА ЎҚИМАЙДИМИ?

Ёшим олтиндан ошди. Йиллар давомида соғлигимни тиклаш мақсадида кўплаб сихатгоҳларда бўлдим. Тошкентдаги "Ботаника", "Чинобод", Семашко номидаги сихатгоҳларнинг шифобахш сулурига не етсин. Наманганнинг "Чортоғ"и ҳам мақтовга лойиқ. Гўзал ва сўлим Фарғонанинг ўзида ўнга яқин дам олиш

Тошмухамедов номидаги вилоят театри 25 март кунини шеъринг мухлислари, ижодкорлар, олимлар, меҳмонлар билан гавжум бўлди. Барчанинг чехрасида сурур. Анжуман Тошкентдаги "Туркистон" саройида бўлганидек, Президентимизнинг Ўзбекистон Қахрамони, Халқ шоири Абдулла Ориповни Оксаройда қабул қилган кунини олинган видеотасвирлар намойиши билан бошланди. Бу унутилмас эҳтиром лаҳзаларини шоирнинг юртдошлари ва меҳмонлар оёққа қалқиб олқишладилар. Шундан сўнг вилоят ҳокими Бахтиёр Ҳамидов анжуманини очиб, шоирни вилоят меҳнатқашлари номидаан самимий қутлади.

Бундан бир неча йиллар муқаддам шоирга илк бор алифбони ўргатган биринчи муаллим Доно Қудратов, машҳур Қодир бахшининг ўғли Абдуқаҳҳор бахши Қодиров, Ўзбекистон (Давоми 3-бетда)

Сўнги йилларда ёшлар ўртасида тил ўрганишга, айниқса, хоржий тилларни ўрганишга қизиқиш кучайди. Бу тушунари, албатта. Негаки, замон шиддати тез. У ёшлардан чуқур билим, фикрчанлик ва ишбилармонлик талаб қилмоқда. Бахтимизга республикамиз мустақилликка эришиб, чет элга чиқишга халақит берадиган барча говлар олиб ташланди. Ҳозир хоҳлаган пайтингиз истаган мамлакатга бориб келиш мумкин.

ТИЛ ЎРГАНИШНИ HOҲЛАЙМИЗ, ЛЕКИН...

Чет элга чиққан, бир неча тилларни, айниқса, инглизча билиш жуда зарур. Тил ўрганиш учун эса турли хилдаги қўлланмалар, лутатлар керак бўлади. Афсуски, ана шундай ўзбек тилидаги лутатларнинг камлиги тил ўрганувчилар учун мушкуллик туғдиримоқда. Инглиз, француз, немисча-ўзбекча лутатларни китоб дўконларидан топиш мумкин.

Тўғри, тил ўрганмоқчи бўлганлар учун рус тилида лутатлар кўп. Сандиқдай, сандиқдай келадиганларидан тортиб, чўнтакда олиб юрадиганларигача бор. Аммо улардан фойдаланиш рус тилини билмаганлар учун қатор муаммоларни туғдиради.

— Бу йил университетнинг инглиз тили факултетига ўқишга киришканим, — дейди қўшимчанинг ўғли. — Ўзбек тилидаги лутатларим йўқ. Шунинг учун олдин инглизчадаги нотаниш сўзининг таржимасини русча лутатдан топанам, сўнг русча сўзни ўзбекча лутатдан қидираман. Бу анча вақтимни олади...

Тўғри, бир пайтлар инглизча-ўзбекча лутатлар чоп этилган. Лекин жуда оз миқдорда чиққанлиги туфайли бугун топиш қийин. Агар ўзбекча лутатлар нашр этилса, улар харидорлар ичида қўлма-қўл бўлиб кетишига ишонаман.

Нурбек РАХИМ

Марат ШАРИПОВ

Бугунги сонда

НАВАЙ ҚИЛИБ ҚЎЙГАН ЭЖИМАНИНГ навелла 3-бет

5-бет

УДОЛИЕВА

27 март — Халқаро театр кунли

Хар кун пойтахтимизнинг Хадра майдонидан ўтаман, ва, албатта, Хамза номидаги академик драма театрида олиб борилаётган таъмирлаш ишларига кўзим тушади. Отаҳон театр биносини бир неча ой бурун кўрган киши бугун таний олмайди. Кўкка буй чўзган кранлар, экскаватору тракторлар... Республика-миз Президенти Ислом Каримовнинг таклиф ва кўрсатмаларига биноан қайта тикланаётган бу санъат масканининг яқинда ўзгача маҳобат касб этиб, бино тепасида мовий гумбазлар қад кўтаришини, санъаткорлар ва томошабинлар учун қулай ш а р т - ш а р о и т л а р яратишини кўз олдинга келтираркансан, беихтиёр дилнинг фахр-ғурур туйғуларига тўлиб кетади. Бу ҳам истиқлолимиз шарофатидан. Ахир, бундан ўн йилча муқаддам республикамиз театрлари қисқа бир фурсатда дунёнинг ўнлаб мамлакатларига ташириб буюриб, миллионлаб томошабинларнинг олқишларига сазовор бўлишини тасаввур қилиб бўлармиди? Бугун ўзбек театри жаҳон сахналарига чиқиб бораёпти, дейишимизга тўла асос бор. Чунки, ўзбек санъати усталарининг Аштраф Кўшма Шератларидан тортиб Германиядан тортиб Малайзияга, Франциядан тортиб Мисргача доврғу қозонганларини кўпчилик

билади. "Ғарб ва Шарк" Халқаро театр фестивали, Ешлар театрларининг "Хумо" Халқаро фестивали, "Берди фестивали", "Наврўз" театр санъати фестивали, "Анджон фестивали", "Наврўз" театр санъати фестивали, Қаршида бўлиб ўтган "Ипак йўли — театр

қўғирчоқ театрининг АҚШ, Туркия ва Покистонга таширини, Юсуфжон қизи Шакаржонов номидаги Фаргона вилоят мусикали драма театрининг Полшадаги, Қаршидаги "Мулоқот" театр-студиясининг Германия, Франция ва Белгиядаги, республика Ешлар театрининг И с р о и л д а г и муваффақиятларини кўтараётган. Энг янги маълумотлардан айримларига

"Режиссурадаги янгилик" ва "Ақл бовар қилмас даражадаги томоша" сифатида таърифланди. Ўзбек санъат усталари бўлган хурмат-эътиборни, кўпсонли мухлисларнинг илтимосларига кўра, бу спектакл қайта намойиш этилганидан ҳам билса бўлади... Германиянинг Мюльхайм шаҳрида "Ипак йўли — театр саёҳати" лойиҳаси доирасидаги "Марказий Осиё театр

арбоби Роберто Чули билан учрашгандик. У Урта Осиёда ягона "Театр" журналі чоп этилишини эшитиб хайратланган, хавас қилган ва бунга махсус журнал дунёнинг кўп мамлакатларида нашр этилмаслигини эътироф этганди. Кези келганда театр санъатимизга алоқадор айрим масалаларни ҳам таъкидлаб ўтиш жоиз. Тан олиш керак, бунёдкор халқимизнинг яратувчилик меҳнатини акс эттирдиган, з а м о н д о ш л а р и м и з образини таъсирчан гавдалантирган пиесалар кам ёзилмаётган. Театрларимиз "кассабол" энгил кулгига қурилган спектаклларга кўпроқ эътибор қаратишга ётгани сир эмас. Республика-миз вилоятларидаги театрларда ижодий сафарда бўлганимизда санъаткорлар ва томошабинлар учун қулай шарт-шароитлар етарли эмаслигига ҳам гувоҳ бўлдим. Бу хил кусурлар биз юқорида тилга олган муваффақиятлар олдига жўзвий ҳол, албатта. Аммо Юртбошимиз айтганларидек, "Театр — муқаддас даргоҳ, томошабинлар унга нафақат дам олиш, ҳордиқ чиқариш, балки маънавий озука олиш, дунёқарашини кенгайтириш мақсадида келади". Эндилкида миллий театр санъатимиз янги чароҳ, янги мазмун касб этиб, Мустақиллигимизнинг чинакам кўзгуси бўлиб қолмоғи керак. Зотан, театрларимизнинг бугунги муваффақиятлари уларнинг келажакдаги парвози аянда юксак бўлажанидан дарак бериб турибди.

ПАРВОЗЛАР ШУКУҲИ

саёҳати" муаллифлик театр-студияларининг Халқаро учрашуви... Хўш, тевақаратрофимиздаги қайси бир мамлакатда бундай йирик маданий тадбирлар ўтказиш учун шундай имконият яратиб берилган?

Бундан бир неча йиллар муқаддам биз журналистлар миллий санъатимизнинг дунёга бўйлашига аризулик ўнлаб аъёнлари, буюк санъат усталари ҳақида, театрларимизнинг ютуқлари ҳақида тўлиб-тошиб ёзардик. Ёзардик-у, аммо орадан санокки йиллар ўтган, жаҳон матбуоти ўзбек театрлари ҳақида бонг уришини тасаввуримизга сифдира олмасдик.

Майли, Алишер Навоий номидаги академик Катта театрининг Таиланду Сингапурдаги чиқишларини, Абдор Хидоятлов номидаги драма театрининг Англия ва Францияга ижодий сафарларини, республика

жўғрофияси" фестивалида иштирок этган. Еш томошабинлар театри ўзининг "Боз — масхарабоз" спектакли билан катта муваффақиятга эришди... Қаршидаги "Эски маич" театр-студиясининг "Театр урушга ва зўравонликка қарши" шиори остида намойиш этилган "Қобил ва Хобил" спектакли ўйналган пайтда "Ан дер Рур" театрининг зали мухлислар ва муваффақиятлар билан лиқ тўлиб, ҳатто зинаюларда ҳам жой қолмади... Мен республикамиз театр ҳаётидан бир неча мисоллар келтирдим, холос. Шуларнинг ўзидек Истиқлолнинг нақадар буюк неъмат эканлигини, Юртбошимизнинг мамлакатимиз санъатига қандай катта эътиборидан далолатдир.

Қашқадарёда "Ипак йўли — театр саёҳати" Халқаро фестивал кунларида германиялик машҳур театр Э.МИРСОАТОВ

ТАНЛОВГА МАРҲАМАТ

Маданият ишлари вазирлиги "Ўзбекинаво" гастрол-концерт бирлашмаси Фаргона вилояти ҳокимлиги билан биргаликда 2001 йилнинг 15-17 май кунлари Марғилон шаҳрида Ўзбекистон Республикаси Мустақиллигининг 10 йиллигига бағишлаб Ўзбекистон халқ ҳофизларини Мазъуржон УЗОҚОВ ва Жўраҳон СУЛТОНОВ номидаги Республика III хонадандар танловини ўтказди.

Танловнинг мақсади ўзбек халқининг миллий қадриятларини эълозлаш, миллий қушиқчилик санъатини ривожлантириш, устоз ҳофизларнинг аъёнларини давом эттириш, ёш хонадаларни кашф этиш ва уларни Ватанга муҳаббат, истиқлол гоъларига садоқат руҳида тарбиялашдан иборат.

ТАНЛОВНИНГ АСОСИЙ ШАРТЛАРИ:

Танловда 18дан 35 ёшгача бўлган театр, концерт, радио-телевидение жамоаларининг яхкашон хонадалари, олий ва урта махсус санъат ўқув юрталарининг ўқитувчи ва талабалари, иқтидорли хаваскор йигит-қизлар иштирок этишлари мумкин. Хонадалар ўз жамоаларининг соҳналарини билан катнашишлари лозим. Ансамбл таркибиде фақат миллий чолғу созлари бўлиши шарт.

Иштирокчилардан аъёнвий ашула ижрочилик йўллари, нафасини ишлаш билан маҳорати, ашула сузларини тўғри талаффуз қилиш ва газал матносини чўқур тушушдан ҳолда ифода этиш, овоз маҳоратини ва устоз ҳофизлар М.Узоқов ва Ж.Султоновларнинг ижрочилик услубини ўз талқинларида курсата билиш, санъат маданиятига тула рияз этиш талаб қилинади.

УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

Танловда қатнашишни истовчилар қуйидаги ҳужжатларни 2001 йилнинг 5 майгача "Ўзбекинаво" гастрол-концерт бирлашмасига (Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, 2-уй, "Туркистон" саройи, М.Узоқов ва Ж.Султонов номидаги танлов ташкилий қўмитасига, тел: 34-00-43) 2 нусхадан топширишлари лозим.

- а) иштирокчиларнинг варақаси;
б) иш ёки ўқиш жойидан тавсиянома;
в) ижодий фаолияти тўғрисида қисқача маълумот;
г) ижро дастуридаги газалларнинг тула матни;
д) 13x18 ҳажмда 2 дона фотосурат.

Уч босқичдан иборат бўлган ушбу танловга тавсия этилган ҳар бир асар саҳнада бевосита ёдан ижро этилади. Иштирокчиларнинг саҳнага чиқиш навабати "қурық" ташлаш орқали аниқланади.

Иккинчи босқичда 10 баҳоли имкониятдан 6 баҳодан юқори кўрсаткичга эга бўлган иштирокчилар қатнашадилар. Танловнинг якуний босқичига олдинги икки босқичда қуп баҳо туллашга эришган иштирокчилар утадилар. Уриларнинг тақсимилашини учинчи босқичдан сунг муҳокама этилади ва очик овоз бериш йўли билан амалга оширилади.

Ғолибларга қуйидаги мукофотлар топширилади:

- I урин - 100 минг сум;
II урин(иккита) - 60 минг сум;
III урин(учта) - 40 минг сум.

ТАНЛОВ ДАСТУРИ

I — босқичда "Якка бу Фарғонада", "Ул кун жонон", "Айрилмасун", "Шуҳи париваш", "Фигонким", "Суратинг", "Йулдинда", "Кузларинг", "Доғман", "Соғиниб", "Найлайинг", "Оҳим", "Қуринг", "Сайри гулзор", II — босқичда "Бу гулшан соз", "Эй дилбери жононим", "Ёр истаб ва мустаҳло", "Бир келиб кетсун", "Насихат", "Елғиз", "Улмаасун", "Чор зарб", "Фарғонача жонон", "Чаман ялла", "Гулзорим қанли", "Булмиш", "Ул маҳлико келсин", III — босқичда "Эй сабо" (Д.Зокиров мусикаси, Навоий газали), "Баёт-3-5"(Фаргона - Тошкент мақом йулларида, Мухимий ва Нодира газаллари), "Феруз" (Хоразм йулди, Отаҳий газали), "Содирхон ушшоғи" (халқ куйи, Жомий газали), "Даромади ушшоқ"(халқ куйи, Комил Хоразмий газали), "Еввойи чоргоҳ" (халқ куйи, Хазиний газали), "Савти суворо" (халқ куйи, Фузулий газали), "Беш парда суворо" (халқ куйи, Навоий газалига Отаҳий мухаммаси), "Дугоҳ ҳусайн" (халқ куйи, Фузулий газали) қаби ашулалардан бири ижро этилади.

ЭСАТАМА: Иштирокчилар Мустақиллигимизнинг 10 йиллигига бағишлаб икхтиёрий равишда ўз дастурларига она Ватанини, халқимизнинг бунёдкорлик ишларини мадҳ этуви, аъёнвий услубда ижро этиладиган ашулаларни киритишлари мумкин.

ТАШКИЛИЙ ҚЎМИТА

САНЪАТКОРЛАР ДИЙДОРЛАШУВИ

(Боши 1-бетда)
С.Анвар асари, режиссёр — Т.Хамидов) спектаклларига қатнашди. Мансур РАВШАНОВ (Сурхондарё) йилнинг энг яхши режиссёрига, Зоҳиджон АБДУНАЗАРОВ (Еш томоша-бинлар театри) энг яхши эркак роли учун, Гулнора ҚОДИРОВА (Фаргона) энг яхши аёл роли учун таъсис этилган мукофотларга сазовор бўлдилар. Даврон САҒОЕВ (Самар-қанд) энг яхши саҳна мусаввири, Тешабой БАЯНДИЕВ (Санъат институти) энг фаол театр танқидчиси сифатида тақдирландилар. Хадича БОБОҲОНОВА (Сурхондарё) ва Рустам БОБОҲОНОВ (марҳум режиссёр) "Театр санъатига бахшида умр" йўналиши бўйича тақдирландилар. Муҳаббат АКРОМҲУЖАЕВА (Ўзтелеферадиокомпания) энг

Гулчехра УМАРОВА

Рассомлар дунёни кўнгил қўзи билан кўриб, қалб ранглари билан идрок этади, десак хато бўлмайди. Ха, рассомлар идроки ранглар орқали дунёни тасаввур қилади. Ватанимиз тарихи, халқимиз урф-одатлари, бир сўз билан айтганда, миллийлигимизни буй-баста билан кўрсатишга интилаётган ёш рассом Алишер Аликулов ижодига назар ташласак, иждоқор учун энг аввало қалб кенглиги, тасаввур қамрови бекиёслиги муҳим жиҳат эканлигини англаймиз.

Шўролар даврида Ватан тушунчаси мавҳум аҳамиятга эга эди. Очиги, Ватан нима, миллат-чи, деб сўрасалар, аниқ ва тиниқ жавоб айтишга тил айланмасди. Социалистик тузумни к у й л а м а с а н г , тасаввирламасанг, шу тузумни мақтамасанг, иждоқинг мамлакатда қадр топмасди. Аникроғи, сен жамият учун ортиқча кишига айланар эдинг. Бу ҳол дарвешкўнгил рассомлар қисматида ҳам аянчли излар қолдирганини кўрамиз. Эсимизда бор — ўша чоғлар халқнинг ардоқли шоири ориқ билан шундай ёзганди:

Майли, юрсангиз ҳам дарвешдай кезиб, Бўёб чиксангиз ҳам майли жаҳонни. Лекин бир ўтинч бор: бергайсиз чиэиб, Онамиз суврати Ўзбекистонни. Истиқлол барча иждоқорларга эркин иждо қилиш имконини берди. Бугун барча истёвдод сохиблари қатори рассомларимиз ҳам

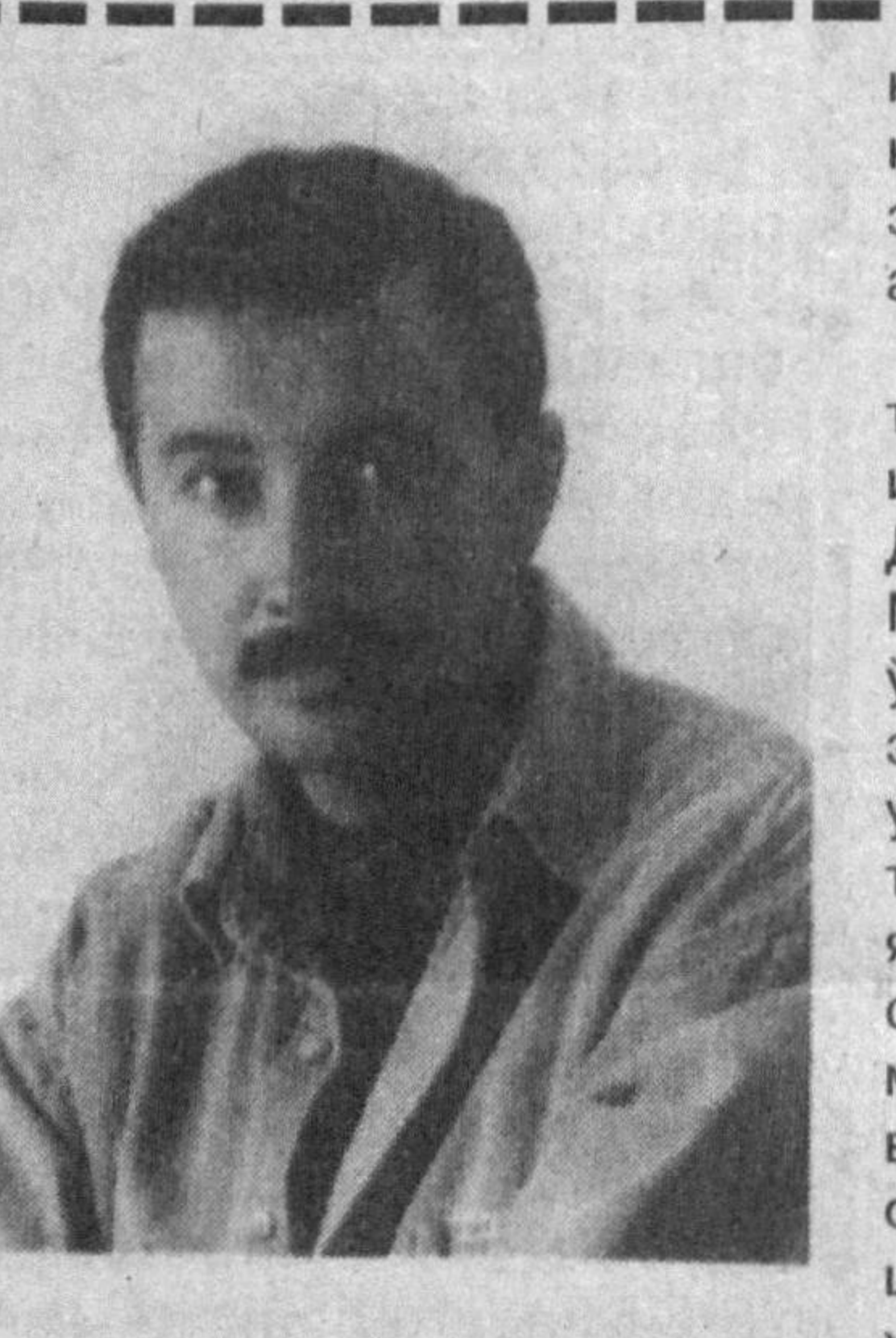
юртимиз жамолини, овоз Ватанимиз камолини бор буй-баста билан тараннум этмоқдалар. Алишер Аликулов эса ана шундай иждоқорлар сафининг энг олдинги а т о р и д а бораётганлардандир. Алишер

КЎНГИЛ КЎЗИДАГИ ДУНЁ

ёхуд "Беш қитъа рассоми" номини олган иждоқор

Бунда у энг майда деталаргача назардан қочирмасликка интилади. Қ а ҳ р а м о н и м и з н и н г темирыйлар даврига бағишланган бир қанча асарлари юқоридаги фикримиз далилидир. У мамлакат ва халқро микёсдаги кўргазмаларда мунтазам қатнашиб келаяпти. Россия, Озарбойжон, Туркия,

Македонияга иждоий сафар-лари муваффақиятли ўтди. Унинг иждоига мансуб санъат намуналари кўплаб хоржий давлатлар кўргазмалари залидан ўрин олган. "Самарқанд бозори", "Ўзе-бекистон спорти", "Қадимги

Бактрия спорт ўйинлари", "Ўзбекистоннинг буюк қочирмасликка интилади. "Туг жанги", "Темирнинг Тўхтамыш устидан галабаси", "Мухаммад Султон портрети", "Сўхбат" сингари кўплаб суваратлари мамла-катиимизнинг улғвор биналари деворларини беэаб турибди. Еш рассом иждоининг Ватанимиз юксак мукофотига — "Шухрат" медалига сазовор

бўлиши ҳам унинг меҳнатига берилган мунособ баҳодир.

Еш рассомнинг ўз қарашлари ва эътиқодига собитлиги кўплаб хоржий мухлисларда ҳам ҳайрат уйғотди. Утган йили у АҚШда иждоий кўргазма ўтказди. Тошкентга қайтган, АҚШдаги Халқаро Ёзувчилар ва Рассомлар уюшмасидан хат келди. Хатда рассом иждо

юқори баҳолашиб, "Беш қитъа рассоми" сифатида эътирофга сазовор бўлгани айтилган. Алишер Аликулов дунё тасвирий санъатида ўчмас аз қолдирган Салвадор Дали, полак рассоми Матейколар иждоидидаги ўзига хосликни ҳайрат билан эътироф этади. Очиги, уллардан илҳом ва катта таассуротлар олишини ҳам яширмайди. Рассом билан сўхбат чоғида шу нарсга маълум бўлдики, ҳар қандай вазиятда ҳам санъаткор фақатгина ўз қалби ва шуурида акс этган шўёла ҳароратидан мухлисларини баҳраманд этиши керак. Мисол учун, стол устида битта атиргул турибди. Бешта рассом ўша атиргулни беш хилда тасвирлайди. Ҳар бири ўз ҳиссиётидан келиб чиқиб, ранг танлайди. Истеъдод-нинг маҳорати ҳам шунда. Биз мақолаимизда "ёш рассом" деган атамага кўпроқ ургу берган кўринса-да, қобилият ҳеч қачон ёш билан белгила-майди. Зотан, рассомнинг қилган иши, халқига, ватанига қолдираётган ажойиб мероси унинг иқтидорини белгилайди. Ўзбек санъати шўхрати ҳам иқтидорлар сафининг кенгайиб бораётгани билан ўлчанади. Истиқлол бизга мана шу имкониятни берди. Ҳозирча, устозлари Баҳодир Жалолов, Акмал Нуриддинов ҳамда бошқа ҳамкасблари қаторида эркин ранглар, тиниқ тасвирлар излаётган рассом Алишер Аликулов учун заёт этилажак чўқилар бисёр. Биз бунга ишонамиз.

Ҳосият РУСТАМОВА

Миллатимиз тарихида, унинг уйғониш ва истиқлолга интилиш жараёнида театр санъатчилик, драматургия жанричалик муҳим аҳамият касб этган соҳа бўлмаган бўлса керак. XX аср бошларида жаҳолат ва маърифатсизлик ботқоғига ботган Туркистон халқларига илм-маърифат, тараққиёт ва истиқлолга чорловчи асарлар сув ва ҳаводек зарур эди. Ўз ҳақ-хуқуқини унутган, тарих ва тақдирдан беҳабар миллат қора турмуш парчаларини бамисоли ойнадек саҳнада кўрар, ўз фожиаси сабабларини англаб, қутулмоқ йулларини излар эди. Беҳудий замонаси учун бу юксак аъвол бўлиб, шунинг ўзи кино эди. Бугунги томошабин эса, саҳнага ўзгача нуқтаи назардан ёндашади. Энди уни фақатгина гоъининг ўзи билан лол этиш мумкин эмас, у энг аввало, маҳорат, юксак даражадаги истёвдод, бетакрор санъаткорлик талаб этади. Яқинда Еш томошабинлар театрида салкам 90 йиллик узлишидан кейин намойиш этилган "Адвокатлик осонми?" асари Ватан ва миллатнинг яқин тарихида сезиларли из қолдирган, ўзбек театр санъати тарихида муҳим ўрин тутган Абдулла Авлоний қаламига мансуб. Ҳозирда табиий равишда кўпгина томонлари эскириб улғурган ва бугунги талаблар нуқтаи назаридан ўртамиёна бўлиб қолган бу драма XXI асрда яшаётган авлодга нима бера олар экан, деган ўй билан спектакл премьерасига йўл олди. Ҳукувчилар яхши билсалар керак, Еш томошабинлар театри Тошкентнинг эски шаҳар қисмида, Қодирий боғига туташ, кўзга унча ташланавермайдиган бинода жойлашган. Бу бино миллатимизнинг истиқлолга интилган шонли кунларига гувоҳ бўлиб, У бир вақтлар — 1915 йилларда маърифатчиларимиз асарларини саҳнага олиб чиққан машҳур "Турон" театр труппасининг ёзлик биноси эди.

1918 йилнинг 12 майида эса, бугунги Ўзбекистон Миллий университети Туркистон Мусулмон Дорилфунни номи билан ана шу бинода иш бошлаган. Унинг XXI аср учун кўрмисиз бўлиб қолган одми деворлари маърифатни улғулган миллатпарварларнинг ўқтам овозларидан акс-садо берган эди ўшанда.

Бинобарин, Авлонийнинг "Адвокатлик осонми?" драмаси айна шу бинода, шу театр саҳнасида намойиш қилиниши

"АДВОКАТЛИК ОСОНМИ?"

рамзий маъно касб этади. Авлоний ўз асарини "Туркистон турмушидан олинган, бир пардалик кулг" деб изоҳлайди. Театр жамоаси, айниқса, спектакл режиссёри. Ўзбекистонда хизмат кўрсатган санъат арбоби, Давлат мукофоти совриндори Олимжон Салимов асарга катта масъулият билан ёндашган. Унинг беш гоъосини тўғри белгилаган, ургуларини уринга қўйган. XX аср бошларидаги жаҳолат ва илмсизликни миллатнинг буюк фожеаси сифатида талқин этган. Натияжада, асар жиддий комедия сифатида саҳнага олиб чиқилган. О.Салимов асарни янгича талқин этади. Саҳнадан ҳар бир деталга, ҳаракатга, актёрга истёвдодли режиссёр ўзгача руҳ ва маъно юқлайди. Драманинг беш қарамони Давронбек (артист Абдурашид Шодаев) етти йил Европада ўқиб, адвокат бўлиб келган, халқнинг ҳақ-хуқуқларини ҳимоя қилмоқчи. Инсоний ҳуқуқларидан миллий ҳуқуқларига ҳам. Лекин миллат

тайёрмикан? Йўқ. У ҳали ўз аҳолини англаш даражасида эмас. У уйқуда. Уни олдин уйғотиш керак. Шундан кейингина у ён-трафогига қараш ва ўз ҳақида ўйлаб қўриши мумкин бўлади. Уйғонмоқ илм-фанин эгалламоқ, дунё билан баробар яшамоқдир. Бу борада жуда муваффақиятли чиққан бир детал бор. Бу — граммафон. У спектаклнинг бошидан охиригача туради ва жуда катта маъно ташийди. Граммафон, бир томондан, янги замоннинг, ғарб тараққиёти ва маданиятининг белгиси, иккинчи томондан — бонг. Унга муносабат эса, жаҳолат ва нодонлигимиз тисмоли. Мухими, тарихан ҳам ҳаққонийдир. XX аср бошида у ўзбек турмушига кириб келган ва тараққиёт тисмоли сифатида қабул қилинган эди. Биргина бу эмас, турмушдаги ҳар бир янгилик: стол-стул, санчи (вилка) қаби оддий деталлар ҳам замон руҳини очишга, кеча ва бугунни таққослашга имкон беради. Лекин яқин ўтмишнинг томирларимизда оқиб келаётган хуродот ва бидъатларидан ҳали ҳам фориғ бўлмаганмиш. Булар: мисқоллаб йиғилдиган мол-давлатни илм-маърифатга, бунёдкорликка эмас, сохта обрў кетидан қувиб, ким ўзар тўйларга асроф қилиш; умрининг қадрига өтмаслик; ҳуқуқий маданиятдан беҳабарлик; қариндош-уруғчилик; ҳақад ва кўролмаслик қабиладир. Режиссёр XX аср бошларидаги Туркистонга назар ташлар экан, Ватан ва Миллат танасидаги жароҳатлар огрикларини гоҳ

кулги, гоҳ изтироф билан томошабинга өтказди. Авлонийдаги, аввало, илм маърифат гоъяс режиссёрнинг зуқко ва зийраклиги билан замонавий аҳамият касб этади. Пиесанинг маъно-мазмунидан келиб чиққан ҳолда спектаклнинг янги талқинига киритилган бир неча саҳналар: Абдужабборнинг ўртоқлари билан "граммофонкурлик"қа йиғилиши ва дунёдан узалиб қолган миллат авлонидинг кулгили хатти-ҳаракатлари, беш қарамон Давронбекнинг Европани кўмсаб, ҳаёлга берилиши томошанин янада жонли ва қизиқарли чиқишига ёрдам берган.

Спектаклнинг муваффақиятли чиқишида актёрларнинг хизматлари ҳам катта. Таъкидлаш керакики, томошада иштирок этганлар эндигина санъат оламига кириб келаётган ёшлардир. Қуни кеча санъат билимгоҳини битирган бу ёшлар ўз иқтидорларини имкон қадар намойиш этишга ҳаракат қилганлар. Ҳар бир образни жонли, узага хос, таъсирчан яратишга уринганлар. Асарнинг руҳини, янги талқин моҳиятини яхши англаганлар. Хатти-ҳаракатларида ҳам, гап-сўзларида ҳам ургунни керакли жойига қўя олганлар. Бу — жуда муҳим. Эш актёрлар Б.Усмонов, Й.Эрматов, Э.Раҳимов, Х.Халилов, З.Каримова, Э.Абдуназаровлар ўзлари талқин этган образларга масъулият билан ёндашганлар. Саҳналаштирувчи рассом М.Иваннингини топкиригини ҳам таъкидлаш лозим. Саҳна безаклари, либослар дид ва билимдонлик билан танланганки, бу ҳол, шубҳасиз, спектаклнинг замонавий руҳига самарали таъсир кўрсатган. Еш томошабинлар театрида муваффақият билан қўйилган бу асар, ишонимизки, ҳали анча вақт санъат шинавандаларининг олқишини олади, миллатимиз келажаги бўлган ёш авлодни тарбиялашга хизмат этади.

У.ДОЛИМОВ, Г.РАСТАМОВА

Ойгул СУЮНДИКОВА

УМИД — ЮРАГИМНИНГ ХОТИРАНИ ЭКАН...

КУЗАТИШ

Қалдирғочнинг қанотида Узун кунлар қўшиги, Майсаларнинг нафасида Ифорланган туйгулар.

Узоқ йўлни босиб келган Кўзларимнинг ошиғи — Болаликдан тушларимга Кирган қадим орзулар.

Бу орзулар қадимийдир, Қадимийдир қайлар. Қадимийдир армонларнинг Узилмаган торлари.

Яшил қўйлагин кийиб Баҳорни сўйган тоғлар Шамол билан бирга чертар Хотирот дугорларин...

*** Фараҳли тун. Юлдуз-ла тинчман — На армон бор, на гам, на укинч. Дунё топиб олган севинчман — Бахтсизлигим тугилмагай ҳеч.

Кучаётган булутлар рақси — Оққушларни эслатар менга.

Ой изида бахтимнинг акси, Оқ тушларни излатар менга.

Сен мени тунлари уйғотма, армон, Олис юлдузларнинг шуъласи билан. Наҳот шу қадарлик ёруғ кўкда мунг, Хотирот сийрати, ҳаваси билан...

Рухим чўқтирилмас қайғули чоғлар, Армон — юрагимнинг тутуни экан. Тонг ичган ҳайратнинг тоза онлари — Умид — юрагимнинг устуни экан.

ЎЛГҲЗЛИК ҲИКОЯСИ

Кимнидир кутади — кўнгилга яқин, Кимнидир кутади — йўлига яқин, Келсайди, сўзлашса, тонгларга қалар, Келсайди, бўзлашса, жонларга қалар...

Кутгани ёнидан ўтиб кетди, Кутгани уни ҳам кутиб ўтди... Тақдир, ўйинларнинг бунчалар қалтис, Тақдир, хасидирсан, бунчалар хасис!

ФАҚАТ СЕН ХОТИРА

БҮЛМАГИН, БАҲОР

Мен сенинг кўзингда яшамоқчиман, Тонглар, тунлари бағримда олов. Бу умрим фироқлар билан андармон, Бу умрим ишқ учун энг маҳзун тўлов.

Мен сенинг кўзингда яшамоқчиман...

ХОТИРА

Юлдузлар — йўлингга интизор кўзлар, Оймомо — бемавруд узилмаган жон. Шафақларнинг етим қолмасин бўзлаб, Фақат, сен хотира бўлмагин, осмон.

Одамзод ажалнинг қошида эмас, Тириклик пойида эгажақдир бош, Фақат сен ҳеч қачон ўлмагин бекас, Фақат, сен хотира бўлмагин, Куёш.

Майлига, руҳимиз кетсин ҳаволаб, Бу фойий дунёда омонатдир тан. Фақат сен эрурсан якка-ягона, Фақат, сен хотира бўлмагин, Ватан.

Майлига, самолар тўкаверсин ёш, Майли, ёдгор қолсин бунда неки бор. Фақатгина ўқиб йиғламагин, Ер, Фақат, сен хотира бўлмагин, Баҳор.

Хотира қолганлар ҳаёлотига, Ёдимиздан ҳайкал эътилоқ бунёд. Дунёдан ўтганлар ҳаққи-ҳурмати, Фақат, сен хотира бўлмагин, Дунё...

Бугун эрталаб бетимни юваётиб бирдан ишга боргим келмай қолди, ўзи ҳар кун шундай бўламан, кеч ётаман-да, кейин эрталаб туришим қийин, эй, худо, яна шу ишга боришим керак, а, деб жойимдан кўзалгим келмайди, ишқасмасликдан эмас, ҳар кун бориб, ҳар кун бир хил иш қилишдан кўнглим қолган, лекин, бари бир, тураман, чой-пойимни ичиб, отланаман, ишга боришга ўрганиб кетганман. Ҳар кун шу аҳвол, ишга борганимдан кейин, нимадир бўлса, кимдир бўшаса, кимдир янги келса, жила курси, ҳаммасларнинг бирови туй қилса ё... хуллас, доимги ишимизда жиндай ўзгариш бўлса, ишхонанинг ҳамшишалик ҳаётига сал бошқача мазмун киргандек туюлади-да, яна ҳаммаси ўша-ўша изига тушиб кетаверади. Бада урғу қолган, боргим келмайди, ё Тангирим, наҳотки бир умр бир хилда яшаб ўтиб кетаверсам, дейман-да, шу умримдаги бир хилликни қандай ўзгартиришни билмай, қийналиб боравераман.

Бугун эса бетимга совуқ сув тегдию бирдан ишга боргим келмай қолди. Ишга борганимда ҳам, бир кун — икки кун, боринг-ки, бир ҳафта бормасман, лекин бари бир, бошқа борадиган жойим, қиладиган бошқа юмушим йўқ, бари бир, бораман, лекин худди шу бугун бормайман дедим.

Бемалол ўтириб, чойни хотиржам қайтаришимдан шошмаётганимни хотиним ҳам сездди шекилли: — Тинчликми? — деди. — Тинчлик, — дедим.

— Сизга нима бўлди? — деди у. — Ҳеч нарса? — дедим. — Ишга боргим келмапти.

Хотиним мени кўнглимдан қандайдир беғона қаради-да: — Нимага бундай қиласиз? — деди. — Нима қилибман? — дедим. — Шу, бугун боргим йўқ. Бўзининг моқсиматини, бораман-келаман, бораман-келаман, бугун бормай-чи, — дедим.

— Бормасангиз бормасангиз, лекин... ҳайронман сизга, — деб у бир хавотирли гап қилди. — Ҳа, худди бундай гапни боргим келмайди, бугун эса бормайман, бор гап шу, нимасига ҳайрон бўласан? — дедим. — Бормайман деганингизга эмас, ўзингизга ҳайронман, — деди хотиним.

— Э-э, қўйсанг-чи, ўзим ўша ўзим-да, — дедим. Хотиним менга галати қараб қўйди.

«Қизиқ, одам бир кун ишга бормайман деса, бошқача кўринар экан-да, кел, эрталабдан кўнглини хира қилимай», деб ўйлади.

Хотиним ишга кетди, болаларим мен турганча ўқишига жўнаган, уйда бир ўзим қолдим. Зерикиб уйдан чиқдим, ховли, ҳамма нарса жой-жойида турган бўлса-да, кўзимга бўм-бўш кўринди, бостирма тағидидаги машина ҳам тўрт гилдирагини ерга тираб, маънисиз жим қотган, кечаси бостирма ёғочидида тунайдиган бемаъни мушачлар томига, орқа ойнасига шалапоқ-шалапоқ қилиб ўтириб ташлаган, ҳозир калитини бурасам, ҳар кунгидагидек гурилламайдигандек туюлди.

Энгил шабада сезилади, сўридаги тоқнинг қуруқ хозонлари титрайди, ҳаво чалакам-чати хира булут, на очик, на бузуқ.

Дарвоза эшигини очиб, қарадим, ҳеч ким йўқ, маҳалладаги катталар ишга, кичкинalar ўқишига кетган, кўча, хў, хали, тушдан кейин жон қиради, ҳозир сўрашадиган ҳам одам кўринмайди.

Ўйланиб турган эдим, уй томондан зинг-зинг этган бир товуш келди, ҳаёл билан аввал англамадим, кейин билдим — телефон! Югурдим, Фахриддин экан.

— У-у, ака, бир сўраб қўяй деб, телефон қилсам, ишхонада йўқсиз, — деди.

— Бугун ўзимга бир дам берай дегандим, — дедим. — Сал товушингиз бошқача, нима бўлди ўзи? — деди Фахриддин.

— Йўғ-э, ҳеч гап, — дедим. — Одам хавотир олади, ака, биллиб қўяй деган эдим, — деди Фахриддин.

— Тинчлик, тинчлик, раҳмат сўраганингизга, — дедим Фахриддинга.

Одамхон, яхши йиғит шу Фахриддин, кўнгли сўраб туради доим. Одамнинг шунақа укалари, дўстлари бори яхшида, ўзини ёлғиз билмайсан. Хуршид, Мурод, Назар, Иброҳим, Фарход, Нормурод, Наҳмиддин ака, Эркин — ҳаммаси шунақа, кўнгли яқин одамларим. Одамнинг мингта таниши бўлади, юзтаси билан сўрашиб юради, лекин ҳақиқий дўсти унча кўп эмас, беш-олтита, бориники, унта.

Худди шуни ўйлаб турган эдим, кўнглимдагини сезгандек Рустам ака сиз қолди.

— Ҳа, қалай? Тинчликми? Ишда йўқсиз? Одам соғиниб қолар экан, мундай гаплашиб турайлик, — деди. — Унга ҳам, ҳа, бугун шунақа-шунақа, деб тушунтирдим.

— Уйлаверманг, одам ўзига ҳам қараш керак, — деди Рустам ака. — Уйлаганим йўқ, — дедим.

Рустам аканинг гап оҳангига нимадир бордек туюлди, лекин парво қилмадим, у киши ўзи шунақа — доим меҳрибон, одамни авайлагиси келсади, шунақа айтганда, деб ўйладим. Лекин сал ўтмай телефон яна жингиллади. Фарход экан.

— Нега ишга бормадингиз? — деди. — Нима қилиб қўйдингиз ўзи? — деди. — Ҳеч нарса қилганим йўқ, ишга

чикмадим, шу ҳолос, — дедим.

— Буни айтмайман, — деди Фарход. — Нимани бўлмаса? — дедим.

— Бир гап юрибди, ҳайрон бўлдим? Ҳа, майли, олдими одамлар бор, ўзим телефон қиламан, — деб Фарход гўшакини қўйиб қўйди.

Фарход ҳам қизик, бир гапни бошлади-да, ўзиб қўйди, кейин ишга чалғиб, эсидан чиқиб кетди, топиб, боя нимани айтмоқчи эдингиз, деб сўрасангиз, «Қачон? Қайси гап эди ўзи?.. Э-э, ҳа, ҳал бўлди», дейди. Бирон ишингизга ўзи жон қуйдириб ёрдам беришга бўлса ҳам, қайта-қайта эсига солмасангиз, унутиб қўяди, кейин «Мингта ишим бор, қалла қоладими, нега айтиб турмадингиз?», деб дўқ уради.

Фарход қанақа гапни айтмоқчи экан, деб ўйлаб, яна ўзимни бирон нарса билан қалитсамми, деб турган эдим, телефон жингиллади, Фарход, ҳозир нима дедим, деб сўрайди, деб ўйлаб, гўшакини олсам, бошқа одам, овози сал танишарди.

— Салом, ў-ў! Мени таниясанми ўзи? — деб селнади.

— Танигандайман, — дедим дудмол қилиб. — Унда, айт, қани, кимман? — деди.

Н о қ у л а й бўлдим, эзмаланмай, ўзи айта қолса ахир? Ҳа, худди бундай гапни боргим келмайди, бугун эса бормайман, бор гап шу, нимасига ҳайрон бўласан? — дедим. — Бормайман деганингизга эмас, ўзингизга ҳайронман, — деди хотиним.

— Э-э, қўйсанг-чи, ўзим ўша ўзим-да, — дедим. Хотиним менга галати қараб қўйди.

«Қизиқ, одам бир кун ишга бормайман деса, бошқача кўринар экан-да, кел, эрталабдан кўнглини хира қилимай», деб ўйлади.

Хотиним ишга кетди, болаларим мен турганча ўқишига жўнаган, уйда бир ўзим қолдим. Зерикиб уйдан чиқдим, ховли, ҳамма нарса жой-жойида турган бўлса-да, кўзимга бўм-бўш кўринди, бостирма тағидидаги машина ҳам тўрт гилдирагини ерга тираб, маънисиз жим қотган, кечаси бостирма ёғочидида тунайдиган бемаъни мушачлар томига, орқа ойнасига шалапоқ-шалапоқ қилиб ўтириб ташлаган, ҳозир калитини бурасам, ҳар кунгидагидек гурилламайдигандек туюлди.

Энгил шабада сезилади, сўридаги тоқнинг қуруқ хозонлари титрайди, ҳаво чалакам-чати хира булут, на очик, на бузуқ.

Дарвоза эшигини очиб, қарадим, ҳеч ким йўқ, маҳалладаги катталар ишга, кичкинalar ўқишига кетган, кўча, хў, хали, тушдан кейин жон қиради, ҳозир сўрашадиган ҳам одам кўринмайди.

Ўйланиб турган эдим, уй томондан зинг-зинг этган бир товуш келди, ҳаёл билан аввал англамадим, кейин билдим — телефон! Югурдим, Фахриддин экан.

— У-у, ака, бир сўраб қўяй деб, телефон қилсам, ишхонада йўқсиз, — деди.

— Бугун ўзимга бир дам берай дегандим, — дедим. — Сал товушингиз бошқача, нима бўлди ўзи? — деди Фахриддин.

— Йўғ-э, ҳеч гап, — дедим. — Одам хавотир олади, ака, биллиб қўяй деган эдим, — деди Фахриддин.

— Тинчлик, тинчлик, раҳмат сўраганингизга, — дедим Фахриддинга.

Одамхон, яхши йиғит шу Фахриддин, кўнгли сўраб туради доим. Одамнинг шунақа укалари, дўстлари бори яхшида, ўзини ёлғиз билмайсан. Хуршид, Мурод, Назар, Иброҳим, Фарход, Нормурод, Наҳмиддин ака, Эркин — ҳаммаси шунақа, кўнгли яқин одамларим. Одамнинг мингта таниши бўлади, юзтаси билан сўрашиб юради, лекин ҳақиқий дўсти унча кўп эмас, беш-олтита, бориники, унта.

Худди шуни ўйлаб турган эдим, кўнглимдагини сезгандек Рустам ака сиз қолди.

— Ҳа, қалай? Тинчликми? Ишда йўқсиз? Одам соғиниб қолар экан, мундай гаплашиб турайлик, — деди. — Унга ҳам, ҳа, бугун шунақа-шунақа, деб тушунтирдим.

— Уйлаверманг, одам ўзига ҳам қараш керак, — деди Рустам ака. — Уйлаганим йўқ, — дедим.

Рустам аканинг гап оҳангига нимадир бордек туюлди, лекин парво қилмадим, у киши ўзи шунақа — доим меҳрибон, одамни авайлагиси келсади, шунақа айтганда, деб ўйладим. Лекин сал ўтмай телефон яна жингиллади. Фарход экан.

— Нега ишга бормадингиз? — деди. — Нима қилиб қўйдингиз ўзи? — деди. — Ҳеч нарса қилганим йўқ, ишга

— Ҳўп, Хуршид, мен нима қилиб қўйганимни билмайман, сизлар билсангиз айтинг: нима қилиб қўйганим ўзи?

— Уй, қизиқ одамсиз-ку? Ҳа, кечаси билан юрагим санчиб чиқди, эрталаб дўхтирга ҳам ўтдим, асабилангансиз, дейди, асабини қийнашни қачон бас қиласиз? — деди Хуршид.

— Хуршид, жон дўстим, ҳеч нарса қилиб қўйганим йўқ, уйимда бир кун тинчгина ўтираман деган эдим, бўлгани шу, сизлар бўлса...

— Сизлар, сизлар эмиш, — деб Хуршид гапимни бўлди, — сизга фақат ўзингиз бўлса, одамни аяшни билмайсиз...

Хуршид аччиқ қилиб гўшакини қўйиб қўйди.

Бунинг илдасини қаранг! Тавба, нима қилиб қўйган эканман? «Нима а қилдингиз?» ҳам эмас, ҳаммаси «нима қилиб қўйдингиз?» деди-я! Худди мен оғир бир жиноят қилган ё бир беғуноҳни билиб ўлдириб қўйгандай! Бугун и ш г а бормаганимга осмон узилб е р г а тушмагандир, ахир? Ҳа, худди бундай гапни боргим келмайди, бугун эса бормайман, бор гап шу, нимасига ҳайрон бўласан? — дедим. — Бормайман деганингизга эмас, ўзингизга ҳайронман, — деди хотиним.

— Э-э, қўйсанг-чи, ўзим ўша ўзим-да, — дедим. Хотиним менга галати қараб қўйди.

«Қизиқ, одам бир кун ишга бормайман деса, бошқача кўринар экан-да, кел, эрталабдан кўнглини хира қилимай», деб ўйлади.

Хотиним ишга кетди, болаларим мен турганча ўқишига жўнаган, уйда бир ўзим қолдим. Зерикиб уйдан чиқдим, ховли, ҳамма нарса жой-жойида турган бўлса-да, кўзимга бўм-бўш кўринди, бостирма тағидидаги машина ҳам тўрт гилдирагини ерга тираб, маънисиз жим қотган, кечаси бостирма ёғочидида тунайдиган бемаъни мушачлар томига, орқа ойнасига шалапоқ-шалапоқ қилиб ўтириб ташлаган, ҳозир калитини бурасам, ҳар кунгидагидек гурилламайдигандек туюлди.

Энгил шабада сезилади, сўридаги тоқнинг қуруқ хозонлари титрайди, ҳаво чалакам-чати хира булут, на очик, на бузуқ.

Дарвоза эшигини очиб, қарадим, ҳеч ким йўқ, маҳалладаги катталар ишга, кичкинalar ўқишига кетган, кўча, хў, хали, тушдан кейин жон қиради, ҳозир сўрашадиган ҳам одам кўринмайди.

Ўйланиб турган эдим, уй томондан зинг-зинг этган бир товуш келди, ҳаёл билан аввал англамадим, кейин билдим — телефон! Югурдим, Фахриддин экан.

— У-у, ака, бир сўраб қўяй деб, телефон қилсам, ишхонада йўқсиз, — деди.

— Бугун ўзимга бир дам берай дегандим, — дедим. — Сал товушингиз бошқача, нима бўлди ўзи? — деди Фахриддин.

— Йўғ-э, ҳеч гап, — дедим. — Одам хавотир олади, ака, биллиб қўяй деган эдим, — деди Фахриддин.

— Тинчлик, тинчлик, раҳмат сўраганингизга, — дедим Фахриддинга.

Одамхон, яхши йиғит шу Фахриддин, кўнгли сўраб туради доим. Одамнинг шунақа укалари, дўстлари бори яхшида, ўзини ёлғиз билмайсан. Хуршид, Мурод, Назар, Иброҳим, Фарход, Нормурод, Наҳмиддин ака, Эркин — ҳаммаси шунақа, кўнгли яқин одамларим. Одамнинг мингта таниши бўлади, юзтаси билан сўрашиб юради, лекин ҳақиқий дўсти унча кўп эмас, беш-олтита, бориники, унта.

Худди шуни ўйлаб турган эдим, кўнглимдагини сезгандек Рустам ака сиз қолди.

— Ҳа, қалай? Тинчликми? Ишда йўқсиз? Одам соғиниб қолар экан, мундай гаплашиб турайлик, — деди. — Унга ҳам, ҳа, бугун шунақа-шунақа, деб тушунтирдим.

— Уйлаверманг, одам ўзига ҳам қараш керак, — деди Рустам ака. — Уйлаганим йўқ, — дедим.

Рустам аканинг гап оҳангига нимадир бордек туюлди, лекин парво қилмадим, у киши ўзи шунақа — доим меҳрибон, одамни авайлагиси келсади, шунақа айтганда, деб ўйладим. Лекин сал ўтмай телефон яна жингиллади. Фарход экан.

— Нега ишга бормадингиз? — деди. — Нима қилиб қўйдингиз ўзи? — деди. — Ҳеч нарса қилганим йўқ, ишга

олгандек гапирди-я! Баъзан алам қилади, баъзан эса, укам-да, жони ачиганидан гапирди, деб шайтонга ҳай бераман. Фақат ҳозиргиси жуда ошиб тушди, майли, ўзига келиб қолар, укам-да, арази неча кўнга борарди. Лекин ўзи нима қилиб қўйган эканман? Ё ишхонада бирон гап қилганимми?

Ишхонага сим қоққан эдим, гўшаки Наҳмиддин ака олдига, саломлашганимдан кейин сўрадим: — Наҳмиддин ака, ишхонада нима гап?

— Ишхона жойида, укажон, ўзинг-чи? — деди Наҳмиддин ака. — Мен ҳам жойимда, яъни уйимдаман, ўтирибман, — дедим. — Ҳаммаси телефон қилиб нима қилиб қўйдингиз, деб сўрайди, ҳайронман.

— Мен ҳам ҳайрон ўтирибман, — деди Наҳмиддин ака, — бир нима қилиб қўйдиган одам эмас эдингиз, деб.

— Ҳа, худди бундай гапни боргим келмайди, бугун эса бормайман, бор гап шу, нимасига ҳайрон бўласан? — дедим. — Бормайман деганингизга эмас, ўзингизга ҳайронман, — деди хотиним.

— Э-э, қўйсанг-чи, ўзим ўша ўзим-да, — дедим. Хотиним менга галати қараб қўйди.

«Қизиқ, одам бир кун ишга бормайман деса, бошқача кўринар экан-да, кел, эрталабдан кўнглини хира қилимай», деб ўйлади.

Хотиним ишга кетди, болаларим мен турганча ўқишига жўнаган, уйда бир ўзим қолдим. Зерикиб уйдан чиқдим, ховли, ҳамма нарса жой-жойида турган бўлса-да, кўзимга бўм-бўш кўринди, бостирма тағидидаги машина ҳам тўрт гилдирагини ерга тираб, маънисиз жим қотган, кечаси бостирма ёғочидида тунайдиган бемаъни мушачлар томига, орқа ойнасига шалапоқ-шалапоқ қилиб ўтириб ташлаган, ҳозир калитини бурасам, ҳар кунгидагидек гурилламайдигандек туюлди.

Энгил шабада сезилади, сўридаги тоқнинг қуруқ хозонлари титрайди, ҳаво чалакам-чати хира булут, на очик, на бузуқ.

Дарвоза эшигини очиб, қарадим, ҳеч ким йўқ, маҳалладаги катталар ишга, кичкинalar ўқишига кетган, кўча, хў, хали, тушдан кейин жон қиради, ҳозир сўрашадиган ҳам одам кўринмайди.

Ўйланиб турган эдим, уй томондан зинг-зинг этган бир товуш келди, ҳаёл билан аввал англамадим, кейин билдим — телефон! Югурдим, Фахриддин экан.

— У-у, ака, бир сўраб қўяй деб, телефон қилсам, ишхонада йўқсиз, — деди.

— Бугун ўзимга бир дам берай дегандим, — дедим. — Сал товушингиз бошқача, нима бўлди ўзи? — деди Фахриддин.

— Йўғ-э, ҳеч гап, — дедим. — Одам хавотир олади, ака, биллиб қўяй деган эдим, — деди Фахриддин.

— Тинчлик, тинчлик, раҳмат сўраганингизга, — дедим Фахриддинга.

Одамхон, яхши йиғит шу Фахриддин, кўнгли сўраб туради доим. Одамнинг шунақа укалари, дўстлари бори яхшида, ўзини ёлғиз билмайсан. Хуршид, Мурод, Назар, Иброҳим, Фарход, Нормурод, Наҳмиддин ака, Эркин — ҳаммаси шунақа, кўнгли яқин одамларим. Одамнинг мингта таниши бўлади, юзтаси билан сўрашиб юради, лекин ҳақиқий дўсти унча кўп эмас, беш-олтита, бориники, унта.

Худди шуни ўйлаб турган эдим, кўнглимдагини сезгандек Рустам ака сиз қолди.

— Ҳа, қалай? Тинчликми? Ишда йўқсиз? Одам соғиниб қолар экан, мундай гаплашиб турайлик, — деди. — Унга ҳам, ҳа, бугун шунақа-шунақа, деб тушунтирдим.

— Уйлаверманг, одам ўзига ҳам қараш керак, — деди Рустам ака. — Уйлаганим йўқ, — дедим.

Рустам аканинг гап оҳангига нимадир бордек туюлди, лекин парво қилмадим, у киши ўзи шунақа — доим меҳрибон, одамни авайлагиси келсади, шунақа айтганда, деб ўйладим. Лекин сал ўтмай телефон яна жингиллади. Фарход экан.

— Нега ишга бормадингиз? — деди. — Нима қилиб қўйдингиз ўзи? — деди. — Ҳеч нарса қилганим йўқ, ишга

Аҳмад АЪЗАМ

новелла

НИМА ҚИЛИБ ҚҲЙГАН ЭКАНМАН?

ўларми экан.

— Ҳа, жўра, бунақа қилсан? Сен билан жўраимиз деб, юрардим, ҳайрон бўлдим, бунақа одам эмас эдинг-жўра... Бу валдирвоки билан қачон жўра қиришган эканман деб, энсам қотиб туриб, бирдан эсладим. — Бутунбой, синфдошим.

— Э-э, Бутунбой! Қайдан телефон қиласан? — дедим.

Ким қандай ашадий?

Хаживия

Бир оғайним радиода ишлайди. Анчадан бери қуришмовдик. Кўнғироқ қилдим.

— Эшитаман.

— Салом жўра, яхшимисан?

— Раҳмат, ўзинг қалайсан?

— Эмон эмас. Бугун сен билан бир учрашиб, гурунг қилсам, дедим.

— Ҳозир вақт — пул. Бугун жуда бандман.

— Бўлмаса, тушликда вақтинг қалай?

— Калламни қашигга ҳам вақтим йўқ.

— Уэр, унда.

— Хафа бўлмайсан энди.

— Йўқ, хафачилик йўқ.

— Дастакни кўйдим-у, ўйлаиб қолдим. Тақвимга қарасам, бугун 1-апрел. Шумлигим тутди. Котиба қизни чакирдим.

— Ҳозир мана шу рақамга кўнғироқ қилиб, фалончини сўрайсиз. Жавоб бергач, мен сизнинг мухлисингизман, бир учрашсак, дейсиз. Хўпми?

— Қандай бўлар экан?

— Қандай-пандайи йўқ. Қолганини менга қўйиб беринг. Котиба қиз рақамни терди. Мен параллел телефонимизнинг дастагини қулогимга тутиб турибман.

— Эшитаман?

— Ассалою алайкум!

— Ваалайкум ассалом!

— қиз боланинг овозини эшитиб,

оғайним шошиб қолди.

— Яхшимисиз, соғлиқларингиз яхшими?

— Раҳмат, яхши.

Кечирасиз-у, синглим, мен сизни танимайроқ турибман.

— Мен эса сизни танийман. Шёърларингизни ўқиганман.

У томонда жимлик. Оғайним чуқур хўрсинди.

— Мен сизнинг мухлисингизман, — гапида давом этди котиба. — Ёзган кўшиқларингизни мазза қилиб эшитаман. Менга ҳам кўшиқ ёзиши ўргатсангиз. Мен ҳам машқ қилиб тураман.

— Хўп бўлади. Қачон учрашамиз?

— Бир соатлардан кейин бўшайман. Кўнғироқ қилиб олдингизга ўтаман.

— Исмнингиз нима?

— Гулнора.

— Кутаман, Гулнораҳон!

Котиба дастакни қўйгач, ун-ун беш дақиқа ўтиб дўстимнинг телефон рақамини тердим.

— Ярим соатга ҳам вақтинг йўқми?

— Мен сизга нима дедим. Бугун жуда муҳим иш билан бандман.

Орадан ярим соат ўтгач, котиба яна кўнғироқ қилди. У "Алло", дейиши билан:

— Гулнораҳон! — деди оғайним ҳаяжонланиб. — Сизимсиз?!

— Дарров танидингиз-а?!

— Мен бир эшитган овозни ҳеч қачон эсдан чиқармайман.

— Олдингизга ўтсам, дедим.

— Келинг, кутиб ўтирибман.

— Бир гап айтсам хафа бўлмайсизми?

— Йўқ, хафа бўлмайман. Айтинг!

— Ишонангизга киришга уялман, — ноз билан деди котиба.

— Келаверинг, хонамда бир ўзимман.

— Ташқарида учрашсак, дедим.

— Сиз нима десангиз, шу.

— Бўлмаса, меҳмонхонанинг олдида келсангиз, мен ҳозир ўша ердан кўнғироқ қиялман.

— Беш дақиқада етиб бораман.

— Ха, айтгандай, зонтигингизни олиш эсдан чиқмасин. Хаво айниб турибди.

— Хўп, хўп.

... Орадан ўрт-беш соатлар ўтгач, оғайнимга яна кўнғироқ қилдим.

— Эшитаман? — деди. Телефонда овози хириллаб эшитилди.

— Ха, нима бўлди, шамоллаб қолсанми?

— Ишимизни биласан-ку, югур-югур. Шундай ҳавода ҳам тиним йўқ. Битта катта одам билан "Ўзбекистон" олдида учрашмоқчи эдик. Тўрт соат кутдим, келмади, зангар.

Абдуразақ ОБРЎЕВ

ИШҚИБОЗЛИК ШУНЧАЛАР

Халқимизнинг севимли шоири Эркин Воҳидов шахматга ишқибозлигини, ўзи ҳам анча-мунча рақибга бўш келмаслигини мухлислари яхши билади. Кўнғироқдан бир кун Эркин ака рафикаларнинг топшириғи билан машинасига ўтириб, ёнига ёрдамчи — ўғилларини олиб, бозорга жўнабди.

Йўл-йўлакай ўзлари ишлайдиган нашриёт биноси ёнидан ўтаётганида бир кўлёмани олиш лозимлигини эслаб, тўхтади. Кичкинтой ўғлини машинада қолдириб, "дарров чиқаман", дея ишхонага кириб кетибди.

Ичарида ўзи каби ашаддий шахматчи бўлган қоровул бор экан.

— Э, Эркин ака, келинг, келинг! — дедди қоровул рақиб топилгандан сўноиб. — Шоирларда дам олиш кун ҳам тиним йўқ экан-да.

— Шу... кўлёмани олмоқчи эдим.

— Э-э, кўлёмани қўйсангиз-чи, шахмат турганда. Келинг, яхшиси бир қўл-бир қўл ташлаймиз.

Бундай пайтда хўп демай бўладим. Аммо шахмат мухлисига яхши аёнки, ашаддий рақиблар "бир қўл" билан чекланмайди, жанг қизганда "тормоз" ҳам ишламай қолади.

Азабаройи ўйинга берилиб кетган рақиблар оқшом чўкиб, қош қорайганини ҳам сезишмабди.

Шахмат сипоҳларини илғаш ҳам қийинлашган, гира-ширада Эркин ака ногоҳ бир нима эсига тушгандай, шоша-пиша ўрнидан турибди. Троллейбусга ўтириб, уйга жўнабди.

Ота-бола бозорчиларнинг ҳайлаб кетганидан хавотирланиб ўтирган уял бекаси Эркин акани ёлғиз кўриб, юраги шув этиб кетибди.

— Ша, адаси, тинчилики?

— Тинчлик, тинчлик.

— Бола қани? Машина қани?

— Э, дарвоқе, мен... ҳозир...

Машинадан ҳам, кўра кўпроқ ўғлидан хавотирланган Эркин ака зудлик билан ишхонага етиб борибди. Шошиб машинанинг эшигини очиб қараса, болакай йиғлай-йиғлай ухлаб қолган экан.

ЖАҲОНБОП ШЕЪРЛАР

Шоир дўстим, "Жаҳон адабиёти" журналининг бош муҳаррири ўринбосари

Мирпўлат Мирзо кўнғироқдан бир кун газетангизда босиб чиқарарсиз, дея хаваскор қаламкашингиз бир даста шеърларини берди. Машқларни ўқиб кўрсам, жуда бўш экан, хафсалам пир бўлиб, бир четга ташлаб қўйдим. Орадан бир неча кун ўтгач, Мирпўлат шеърларини сўраб қолди. Унга тўғриси айтдим. Аммо негадир ўзи дурустгина шоир бўлган дўстим "Бир амалланг энди", дея қисталган қилаверди. Шунда ўта ҳазилкаш, ҳозиржавоб дўстимнинг ўз қуролини ишга солдим.

— Мирпўлат, бу шеърлар бизда чиқса увол бўлади, яхшиси жаҳонга чиқиб кетаверсин.

Нимкосани пайкаган шоир хо-холоб қулиб юборди.

Иттифоқо, орадан яна икки-уч кун ўтгач, бошқа бир хаваскор бизнинг "Жаҳон" газетамизга шеърларини олиб келди. Қўздан кечирсам, олдинги шеърлардан ҳам ноҳор экан. Аммо хаваскорнинг иддаоси жуда банд. Тўғри гапни

ОҒАЙНИЛАР

Марғилонлик камтар-камсуқум шоир Исмоил Маҳмуд бир кун пойтахтга келиб, "Ўзбекистон овози" газетаси бош муҳаррири, таниқли шоир Азим Суён хузурига кирибди. Узаро хол-аҳвол сўрашгач, Исмоилжон шундай деди:

— Дўстим Азимжон! Мана, мен Фарғонага кўчиб кетдим. Энди газаллар машқ қиялман.

— Жуда соз-да, хўш, кейин-чи? — дея қизиқсинди Азим Суён.

— Шу десангиз, бизга Навоийнинг йўли оғирлик қилар экан. Бизга шу, ўзимизнинг оғайниларнинг йўли дуруст экан.

— Хўш, ким экан ўша оғайниларингиз?

— Ким бўларди — Муқимий, Фурқат, Завакий...

Азим Суён ўзини тутолмай, бакуват гавдасини сиқитиб, қотиб-қотиб қулибди.

АПРЕЛ ҲАЗИЛИ

Қайсидир йили "Ўзбекистон адабиёти ва санъати" газетасида биринчи апрел арафасида шундай бир ҳазил эълон қилди: Тахририятда

— Эшитдингми, шахримизга цирк келибди. То-мошалари зўр эмиш.

— Қанақа томошалар кўрсатишар экан?

— Хўш, масалан, фил устига яланғоч аёл чиқиб рақсга тушаркан.

— Ундай бўлса кўриш керак экан. Фил кўрма-ганимга ун йил бўлди-ёв.

ЎН ЙИЛ БЎЛДИ ФИЛ КЎРМАГАНИМГА

— Ўғлинг ишга жойлашибди, деб эшитдим.

— Ха, қўшхонага қассоб бўлиб кирди.

— Қалай, яхшими?

— Бўлмасам-чи! Ахир у болалигиданок жониворлар билан олишишни яхши кўрарди.

— Томоқ билан оёқларнинг бир-бирига нима алоқаси бор?

— Оёқ нам бўлса, томоқ оғрийд, томоқни "хўлласанг" оёқларинг юра олмайди.

Иля БУТМАН

МЕҲРИБОНЛИК

Миша билан Маша ака-сингил. Улар бир-бирига жуда меҳрибон.

Болаларига онаси иккита олма берди: бири катта, иккинчиси кичкина.

Маша акасига каттасини бериб, кичкинасини ўзига олди.

Миша синглисидан кичкинасини тортиб олди-

Иля БУТМАН

МЕҲРИБОНЛИК

Миша билан Маша ака-сингил. Улар бир-бирига жуда меҳрибон.

Болаларига онаси иккита олма берди: бири катта, иккинчиси кичкина.

Маша акасига каттасини бериб, кичкинасини ўзига олди.

Миша синглисидан кичкинасини тортиб олди-

жорий этилаётган янги вазифада ишлаш учун танлов эълон қилинади. Маоши 30-40 минг (ўша маҳалда бу анча катта маблағ эди) сўм.Хорижий хизмат сафарларига чиқилади. Ишга ҳар кун келиш шарт эмас. Фалон-фалон жойлардан тавсифомалар ҳамда 4 дона 1 м 40 см ҳажмида фотосурат керак бўлади ва ҳоказо...

Шундан кейин тахририятни одам босиб кетибди. Янги ишга талабгорларнинг охири кўринмайди. Қўшни тахририят - "Хуррият"чилар ҳам тўполондан безор бўлибди. Боёқиш талабгорлар ҳазилин илғашмайди, лоқал эълондаги "1 м 40 см"ли фотони кўз олдидан келтиришолмайди. Энг қизиги кейинроқ содир бўлибди. "Адабиёт"чиларнинг ҳазил қармоғига бир кун каттагина "лаққа" илинибди — тахририятга ўша янги вазифани вагона қилмаслиқни сўраб таниқли ёзувчи ва журналист Дадаҳон Нурий таширф буюрибди...

ЎЗБЕКИСТОН АДАБИЁТИ ВА САҢЪАТИ

газетасига ёзувчилардан бири янги ёзган романидан парча олиб келибди. Газета бош муҳаррири - Аҳмаддон Мелибов парчани варақлаб кўраркан, муаллифга шундай деди:

— Бунди энди озроқ қисқартириб босамиз-да.

— Илтимос, укажон, иложи бўлса қисқартирмасангиз. Шу... десангиз, яхши ният билан катта иморат қураётгандим. Тўсинга озроқ маблағ етмайпти.

— Майли, яна ўйлашиб кўрамиз.

Хуллас, романдан парча барибир қисқарган ҳолда босилибди. Орадан бир неча кун ўтгач, бош муҳаррири тахририят йўлида учратиб қолган муаллиф оғринибгина илгач қилибди:

— Аҳмаддон, укажоним, парча қисқариб кетибди-ку? Энди нима бўлади?

— Энди... тўсиннинг орасини узоқроқ кўйворасиз-да.

ҚАЙНАТИШ ҲАМ КЕРАКМИ?

Таржимон Музаффар Аҳмад бир кун шоир Иқром Отамуродни уйига чорлабди. Уфатчилик ҳам қизгандан қизибди. Ширингина бўлиб қолган шоир ликопчага чиройли қилиб кесиб қўйилган қазидан ёмоқчи бўлибди, аммо қазини негадир чайналмай, оғизда без бўлиб тураверибди. Ютай деса ютолмайди, ташлаб юбориш... ноқулай. Ахир, ноилоҳ мезбондан сўрабди:

— Музаффар, бу... қазини дурустроқ қайнатганимиз ўзи?

— Ие, бунди ҳали қайнатиш ҳам керакми? — дедди умрида қазига иши тушмаган Музаффар.

Шодмон ОТАБЕК

Александр ПАССЕТ

ЭРИГА ҲЕЧ НАРСА АЙТМАДИ

Бир аёл уйига ширакайф кириб келди ва эрига деди:

— Уришмасанг, мен сизга бир гап айтаман.

— Хўп, айтақол.

— Қўлингга ошпичоқни олиб, қувамасликка ваъда бер.

— Ваъда бераман.

— Кел, яхшиси, мен ҳозир онамникига бораман-да, сенга ўша гапни телефонда айтаман. Сен жаҳлинг чиқиб, ойналарни синдириб юрма, хўпми?

— Хўп.

— Йўқ, айтмаганим маъқул. Сен менинг хиёнат қилганимни эшитсанг, барибир ҳайвонга айланиб кетасан, ҳамма нарсани остин-устин қилиб, синдириб ташлайсан. Ундан кўра айтмай қўя қолганим яхши.

— Майли, айтмай қўяқол.

Шундай қилиб хотин эрига ҳеч нарса айтмади.

Рус тилидан Б. УММАТОВ таржимаси

ОТЧОНАРДА ҲАЗИЛ

Аразлади, ул узун соч кетиб қолди, Афсус, қорнин тўйғазмай оч кетиб қолди. Атаганим гулим қўлда қолди-ку ей, Етиб олай, йўлимдан қоч, кетиб қолди.

Хафа бўлсам ортга қайтиб келмади деб, Оч бўлса ҳам бирор нарса смади деб, Энди мени қистовга кўп олаверманг, Учрашганда маънили гап демади деб.

Юринг бирга ейлик тўртта кадоб дедим, Овқатланиш соғлиқ учун керак дедим. Чой-пой ичиб қорин тўйғач, майли кейин, Сизга жоним мен берайин жавоб дедим.

Қозон олинг, дедим, қалов олиб берай, Юрагимдир кўш, олов олиб берай. Абдураим танишимдир, истасангиз, Ширин таом, дедим, палов олиб берай.

Ана қаранг, мухбир акам сотар хасин, Нориндан ҳам еймиз агар этса насиб. Қўшним Соли сомса сотар, думбаси бор, Бошқа ишни алақачон қўйган осиб.

Кетиб қолди, билмам, ниям ёқмади-ей, Кетар чоғи бир қайрилиб боқмади-ей. Булут чиқди, ёмғир ёғди, ёмғир ашким, Демам яна кўздан ёш оқмади-ей.

Туркининг чарми, хитой халат бор экан-да, Зирак, узук нархи бандан бор экан-да. Сотувчиси фан номзоди бўлган бир пайт, Савдога ҳам унда талант бор экан-да.

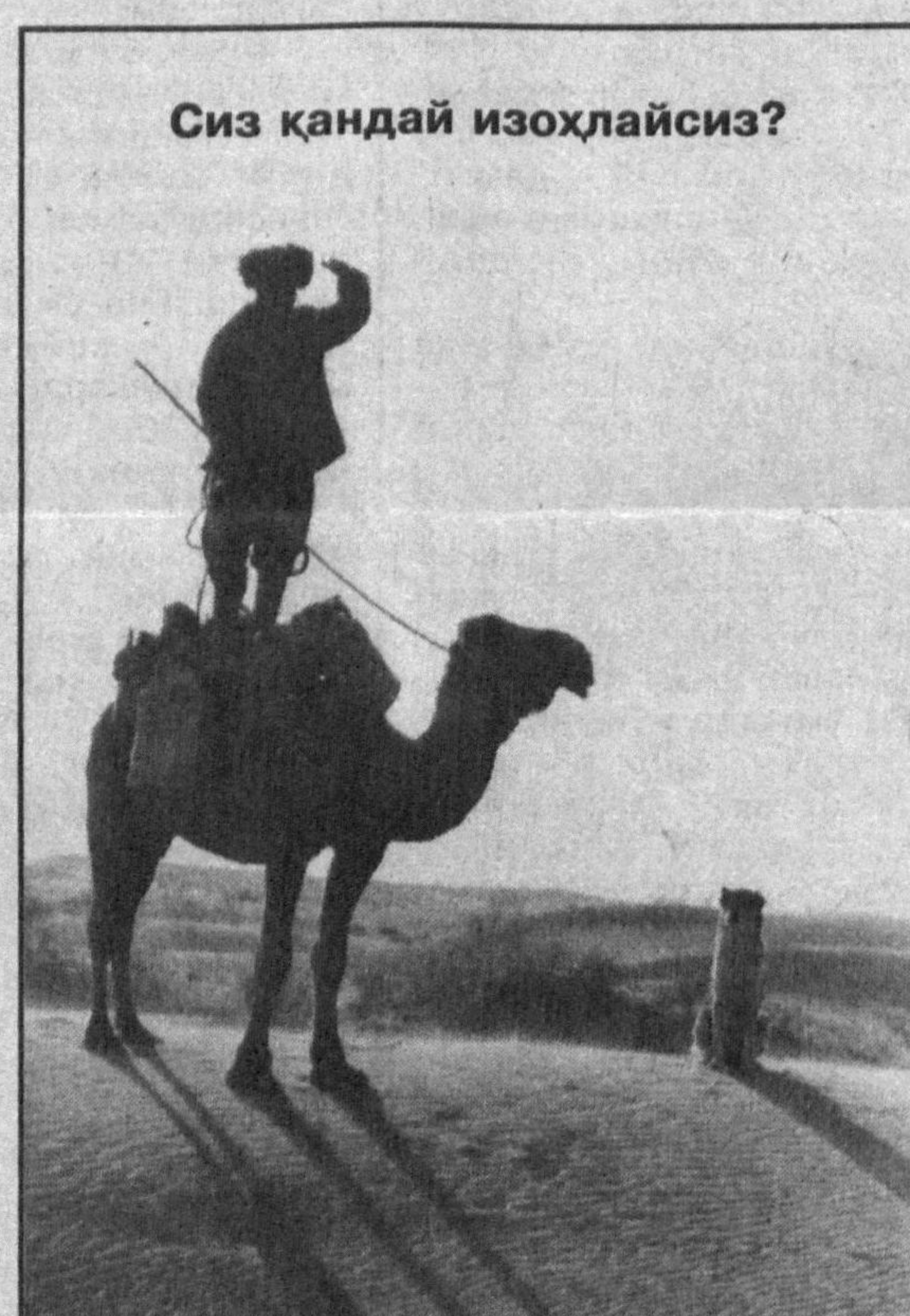
Отчонарда кийим-кечак чўтмас эди, Чарм палто олиб берсам кетмас эди. Ҳамма бало шунда эди, эй жўражон, Олай десам қўлим калта, етмас эди.

Нима қилай, бироз ўжар бўлайинми? Етар, энди мен ҳам тужжор бўлайинми? Бориб келиб Хитой, Миср томонларга, Ёрғинамга кейин дучор бўлайинми?

Учрашувга чиққан эдим Отчонарга, Кечиринглар дўстлар мени бу сафарга, Тўй еймиз деб нитиқ бўлиб юрманг яна, Андак шошмай турасизда хушхабарга.

Аразлади, ул узун соч кетиб қолди, Афсус, қорнин тўйғазмай оч кетиб қолди. Атаганим гулим қўлда қолди-ку ей, Етиб олай, йўлимдан қоч, кетиб қолди.

А.ОБРЎЙ

Сиз қандай изоҳлайсиз?

ОЖИЗА

Ҳаживия

Милиса қаршисида ўтирган жабрдийда жувон дастурмоли билан кўз ёшларини артиб-артиб қўяркан, номард ўғрининг қилмишидан шикоят қиларди.

— Мен бир ожиза бўлсам... Бошимда эрим бўлмасам...

— Эрингиз қаерда? — деди милиса қоғоз қораларкан.

— Битта мушугимиз бор эди...

— Йўқ, мен эрингизни сўраяпман.

— Менам эримни айтяпман, укажон... Шу мушугимизни "миёвладан бошқасига ярамайсан", деб койирдим. Эрим бўлса, намаш девордай бу гапни ўзига оларди. Бир кун жониворгина мушукни шундоқ бўйиндан олиб, бундоқ қўлтига қисди-да: "Шу мушукни адаштириб келмасам, қулогим тинчимайди чоғи", деганча уйдан чиқиб кет-д-и-и... Кийинтирдим, едирдим, ичирдим, барибир бевафалик қилди...

— Мушукми?

— Йўқ, эрим. Мушук эртасига қайтиб келди, лекин эримдан шу-шу дарак бўлмади. Нима қилай, ожиза бўлсам, бировга арз-дод қилолмасам...

— Бўлди, бўлди, йиғламанг... Ўғрилик қачон содир бўлди?

— Куппа-кундуз кун, укажон... Кўчага чиққандим. Ўлгур йигит кетимга тушди-да!

— Ўша йигит ўғри эканлигини билганидингиз?

— Қайдам, турки иссиққина эди. Кўрганингизда сиз ҳам ўғри демасдингиз уни. Мен ўзи бир ожиза бўлсам...

— Орқангиздан тушганини билган экансиз, чалғитишга ҳаракат қилмадингизми?

— Ҳаракат қилдим, бунақа пайтда ҳаракат қилмас бўладими? Битта дўконга кириб,

ўйлаши мумкин?... Одам андиша қилади-да! Кейин автобус бекатига қараб юрдим.

— Муттаҳам, орқангиздан яна эргашдимми?

— Йўқ, қоққан қозикдай тураверди, чалпақ! Мени балодай кўриб турибди, ўзини кўрмаганга олиб анқаяди. Асл мақсади нима эканлигини билмайди киши. "Э, бор-е", деб ўзини тўғри келган автобусга урдим. Бунди қаранг, уям шу автобусга илашибди.

— Автобусда шаппа ушлаб, милисага топшириб юбормабсизлар-да?!

— Хо, бу оғизда осон. Мен бир ожиза бўлсам, қандай қилиб девдай йигитга қучим етади? Жим туравердим...

— Хўш, кейин-чи, кейин нима бўлди?

— Кейин у секин-секин менга яқинлашди. Менга яқинлашяпти-ю, менинг оёғим ток ургандай қалтираяпти. Ожизаман-да, қичқириб ноқулай. У бўлса рўпарамга келиб бирпас қўзимга термулиб турди-да, сўнг навбатдаги бекатда тушиб қолди.

— Демак, ўша термулиб турганида ишини битирган экан-да?

— Ха-да!

— Шунчалик ҳам бўладими?! Наҳотки, қўйингиздан шунча пулни олиб қўйганини сезмаган бўлсангиз?

— Сездим, укажон, сездим! Ўлимманми, энди сезмай!

— Сизга бўлсангиз, таппа қўлидан ушлаб, шармандасини чиқармайсизми?

— Укажон, у қўйингизга қўл солганида, мен пулни ўғирлайди, деб сираям ўйламаган эдим-да. Кейин билсам, у номардинг мақсади бошқа экан... Нима қилай, мен бир ожиза бўлсам...

Илхом ЗОИР

МУАССИСЛАР: ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МАДАНИЯТ ИШЛАРИ ВАЗИРЛИГИ, ЎЗБЕКИСТОН ЁЗУВЧИЛАР УЮШМАСИ

НОШИР: «ШАРҚ» НАШРИЁТ-МАТБАА АКЦИЈАДОРЛИК КОМПАНИЈАСИ

Ў'zbekiston adabiyoti va san'ati

Манзилимиз: Тошкент — 700083, Матбуотчилар кўчаси, 32
Қабулхона — 133-52-91, Котибхона — 133-49-93

Танқид ва адабиётшунослик бўлими: 136-58-49 Ўзбекистон хабар бўлими: 133-49-93
Санъат бўлими: 136-56-48 Наср ва назм бўлими: 136-56-50

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ

Редакция келган кўлёмалар таҳлил этилмайди ва муаллифларга қайтарила-майди. Муаллифлар фикри тахририят лўқман назардан фарқланши мумкин.

Навбатчи муҳаррир — Баҳром РЎЗИМУХАММАД
Саҳифаловчи — Илхом ЖУМАНОВ

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмақонаси,
Манзил: Тошкент шаҳри, «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй
Босишга топшириш вақти — 20.00. Босишга топшириш — 20.00.

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасида 00024-рақам билан рўйхатга олинган. Буюртма Г. — 2009. Ҳажми — 3 босма табоқ, Нашр кўрсаткичи — 222. Ташкилотлар учун — 223. 1 2 3 4 5 6

ЖУМА КУНЛАРИ ЧИҚАДИ. СОТУВДА НАРХИ ЭРКИН

Тиражи—7243.